ELEANOR SHARPSTON
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2010. május 20.[1]

1. A szülők – akik soha nem éltek házasságban, és a korábbi élettársi kapcsolatot is megszakították – közötti felügyeleti joggal kapcsolatos jogvita tárgya két iker, akik közül a fiú jelenleg Németországban az anyával, a lány pedig Spanyolországban az apával tartózkodik. A spanyol bíróság ideiglenes intézkedéssel mindkét gyermek felügyeleti jogát az apának ítélte, aki Németországban e határozat elismerését és végrehajtását kérelmezte. A Bundesgerichtshof (Németország) abban a kérdésben kér iránymutatást, hogy az ilyen ideiglenes intézkedést más tagállamban ugyanolyan módon kell-e elismerni és végrehajtani, mint az illetékes bíróság által a felügyeleti jog tárgyában hozott jogerős határozatot.

Jogi háttér

2. A kérdést előterjesztő bíróság a Brüsszel II bis (IIa.) rendelet[2] 2. cikkének 4. pontja, 20. cikke, valamint 21. és azt követő cikkei értelmezésére vonatkozóan terjesztett elő előzetes döntéshozatal iránti kérelmet. Ugyanakkor a rendelet más részeinek is jelentősége van.

Preambulum

3. A rendelet preambuluma – többek közt – a következő preambulumbekezdéseket tartalmazza:

„(2) Az Európai Tanács tamperei ülésén helyt adott a bírósági határozatok kölcsönös elismerése elvének, amely egy valóságos jogi térség létrehozásához elengedhetetlen, és prioritásként határozta meg a láthatási jogokat.

[…]

1 – Eredeti nyelv: angol.

2 – A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.) (a továbbiakban: rendelet, illetve ha más rendeletektől való megkülönböztetés érdekében szükséges: a jelen rendelet).

(5) Annak érdekében, hogy minden gyermek számára egyenlőséget biztosítsanak, e rendelet kiterjed a szülői felelősségre vonatkozó valamennyi határozatra, beleértve a gyermek védelmére vonatkozó intézkedéseket is, függetlenül attól, hogy azok házassági jogi eljáráshoz kapcsolódnak-e.

[…]

(12) Ezen rendeletben megállapított szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság jogalapját a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével alakítják ki, különösen a fizikai közelség alapján. Ez azt jelenti, hogy a joghatóságot mindenekelőtt a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam szerint kell megállapítani, kivéve azokat a bizonyos eseteket, amikor megváltozik a gyermek tartózkodási helye, vagy ha a szülői felelősséget gyakorlók között megállapodás jön létre.

[…]

(16) E rendelet nem gátolja meg valamely tagállam bíróságait abban, hogy sürgős esetekben ideiglenes intézkedéseket – köztük védelmi intézkedéseket – hozzanak az adott tagállamban található személyek vagy vagyon tekintetében.

(17) A gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetében a gyermek visszavitelét haladéktalanul el kell érni, és ebből a célból az 1980. október 25-én kelt Hágai Egyezményt[3] kell továbbra is alkalmazni, az e rendelet rendelkezéseivel, különösen a 11. cikkel kiegészített formában. […]

[…]

(21) A tagállamokban meghozott határozatok elismerését és végrehajtását a kölcsönös bizalom elvére kell alapozni, és az elismerés megtagadásának jogalapját a szükséges minimális szinten kell tartani.

(22) A közokiratokat és a felek közötti azon megállapodásokat, amelyek valamely tagállamban végrehajthatók, az elismerésről és végrehajtásról szóló szabályok alkalmazásában »határozatokkal« egyenértékűként kell kezelni.

(23) Az Európai Tanács tamperei ülésének következtetéseiben (34. pont) úgy ítélte meg, hogy a családjogi perek terén hozott határozatokat »az Unió egész

3 – A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, 1980. október 25-én kelt Hágai Egyezmény (a továbbiakban: 1980. évi Hágai Egyezmény).

területén automatikusan el kell ismerni bármilyen közbenső eljárás vagy a végrehajtás megtagadásának bármely jogalapja nélkül«. Ez az oka annak, hogy a láthatási jogról és a visszavitelről szóló azon határozatokat, amelyeket az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban igazoltak e rendelet rendelkezéseivel összhangban, az összes többi tagállamban is el kell ismerni és végre kell hajtani, anélkül hogy további eljárásra lenne szükség. Az ilyen határozatok végrehajtására vonatkozó rendelkezések esetében továbbra is a nemzeti jog az irányadó.

(24) A határozat végrehajtásának elősegítésére kibocsátott igazolás ellen nincs helye jogorvoslatnak. Az igazolás csak akkor helyesbíthető, ha lényeges tévedésről van szó, vagyis ha nem tükrözi megfelelően a határozatot.

[…]”

A rendelet szerkezete

4. A rendelet a házassági ügyekre és a szülői felelősségre egyaránt vonatkozik. Rendelkezéseinek egy része a két terület közül csak az egyikre vagy a másikra vonatkozik, míg más rendelkezések mindkét terület tekintetében irányadók. Az alábbiakban csak a jelen ügyben felmerült szülői felelősség kérdésére irányadó rendelkezéseket sorolom fel. Ugyanakkor hasznos lehet felidézni a rendelet egészének szerkezetét.

5. Az I. fejezet az alkalmazási körre és a fogalommeghatározásokra vonatkozik, és az 1. és 2. cikket foglalja magában. A II. fejezet a joghatóságra vonatkozik, és három szakaszra oszlik: az 1. szakasz (A házasság felbontása, a különválás és a házasság érvénytelenítése) a 3–7. cikket, a 2. szakasz (Szülői felelősség) a 8–15. cikket és a 3. szakasz (Közös rendelkezések) a 16–20. cikket foglalja magában. Az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó III. fejezet hat szakaszból áll: az 1. szakasz (Elismerés) a 21–27. cikket, a 2. szakasz (Végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelem) a 28–36. cikket, a 3. szakasz (Az 1. és 2. szakasz közös rendelkezései) a 37–39. cikket, a 4. szakasz (A láthatási jogokra vonatkozó egyes határozatok és a gyermek visszavitelét elrendelő egyes határozatok végrehajthatósága) a 40–45. cikket, az 5. szakasz (Közokiratok és egyezségek) a 46. cikket és a 6. szakasz (Egyéb rendelkezések) a 47–52. cikket foglalja magában. Az „Együttműködés a központi hatóságok között a szülői felelősségre vonatkozó ügyekben” című IV. fejezet az 53–58. cikket foglalja magában. A más megállapodásokhoz való viszonyról szóló V. fejezet az 59–63. cikket, míg

az átmeneti rendelkezésekről szóló VI. és a záró rendelkezésekről szóló VII. fejezet a szöveg fennmaradó részét tartalmazza.

Alkalmazási kör és fogalommeghatározások

6. Az 1. cikk (1) bekezdésének b) pontja és a (2) bekezdésének a) pontja értelmében a rendeletet a bíróság jellegétől függetlenül az alábbiakkal kapcsolatos polgári ügyekben kell alkalmazni: a szülői felelősség megállapítása, gyakorlása, átruházása, korlátozása vagy megszüntetése, ideértve különösen a felügyeleti jogot és kapcsolattartási jogot.

7. A 2. cikk számos fogalommeghatározást tartalmaz. Ezek különösen a következők:

„1. »bíróság«: a tagállamok valamennyi, az 1. cikk alapján az e rendelet hatálya alá tartozó ügyekben joghatósággal rendelkező hatósága;

[...]

4. »határozat«: [többek között] szülői felelősségre vonatkozó határozat, amelyet egy tagállam bírósága mond ki, függetlenül a határozat elnevezésétől, ideértve az ítéletet vagy végzést;

5. »az eredeti eljárás helye szerinti tagállam«: az a tagállam, ahol a végrehajtandó határozatot kibocsátották;

6. »végrehajtás helye szerinti tagállam«: az a tagállam, ahol a határozatot végre kell hajtani;

7. »szülői felelősség«: egy gyermek személyével, illetve vagyonával kapcsolatos valamennyi jog és kötelesség, amelyet valamely természetes vagy jogi személy határozat, jogszabály hatálya, illetve jogilag kötelező megállapodás útján gyakorol. A szülői felelősség magában foglalja a felügyeleti jogot és a láthatási jogot is;

8. »szülői felelősség gyakorlója«: olyan személy, aki szülői felelősséget gyakorol egy gyermek felett;

9. »felügyeleti jog«: a gyermek gondozásával kapcsolatos jogok és kötelességek és különösen a gyermek tartózkodási helye meghatározásának joga;

10. »láthatási jog«: különösen a gyermek korlátozott időre való elvitelének joga a szokásos tartózkodási helyétől eltérő helyre;

11. »jogellenes elvitel vagy visszatartás«: egy gyermek elvitele vagy visszatartása,

a) amennyiben azt sérti a határozat vagy jogszabály hatálya alapján, illetve azon tagállam joga szerint jogilag kötelező megállapodás útján szerzett felügyeleti jogokat, ahol a gyermek közvetlenül az elvitel vagy visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett;

és

b) feltéve, hogy az elvitel vagy visszatartás időpontjában a felügyeleti jogokat közösen vagy önállóan ténylegesen gyakorolták, vagy gyakorolták volna, ha az elvitelre vagy visszatartásra nem kerül sor. A felügyeletet közösen gyakoroltnak kell tekinteni, ha határozat vagy jogszabály hatálya értelmében a szülői felelősség egyik gyakorlója nem határozhat a gyermek tartózkodási helyéről a szülői felelősség másik gyakorlójának hozzájárulása nélkül.

[...]”

Joghatóság

8. A rendeletnek a szülői felelősségre vonatkozó ügyekben irányadó általános joghatóságról szóló 8. cikke értelmében:

„(1) Egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésekor az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.

(2) Az (1) bekezdést a 9., 10. és 12. cikk rendelkezéseire figyelemmel kell alkalmazni.”

9. A 9. cikk értelmében:

„(1) Amennyiben egy gyermek jogszerűen az egyik tagállamból egy másikba költözik, és ott új szokásos tartózkodási helyet szerez, a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságai a 8. cikk kivételével fenntartják joghatóságukat a költözést követő három hónapos időtartamig abból a célból, hogy módosítsák a gyermek elköltözése előtt az említett tagállamban kibocsátott, láthatási jogokról meghozott határozatot, amennyiben a láthatási jogokról szóló határozat szerinti láthatási jogok jogosultjának szokásos tartózkodási helye továbbra is a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamban található.

(2) Az (1) bekezdés nem alkalmazható akkor, ha a láthatási jogok (1) bekezdésben említett jogosultja elfogadta a gyermek új szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságainak joghatóságát azáltal, hogy részt vesz az említett bíróságok előtt folyó eljárásokban azok joghatóságának vitatása nélkül."

10. A 10. cikk a gyermek jogellenes elvitele esetében irányadó joghatóságról szól. Ennek hatása röviden az, hogy a gyermek addigi szokásos tartózkodási helyétől eltérő tagállamba történő jogellenes elvitele vagy tagállamban való visszatartása esetében nem keletkezik automatikusan az új tagállam bíróságainak joghatóságát megalapozó új szokásos tartózkodási hely, így az eredeti szokásos tartózkodási hely szerinti tagállam bíróságainak joghatósága továbbra is fennáll. (A 11. cikk ilyen esetben a gyermek visszavitelének elrendeléséről szól.)

11. A 12. cikk a joghatóságról szóló megállapodásra vonatkozik. Különösen, a 12. cikk (3) bekezdése értelmében a házasság felbontása, a különválás vagy a házasság érvénytelenítése iránti kérelemtől eltérő esetekben a tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek a szülői felelősséggel kapcsolatban, amennyiben a) a gyermeket szoros kötelék fűzi az említett tagállamhoz, különösen ha a szülői felelősség jogosultjainak egyike szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik az adott tagállamban, vagy a gyermek az adott tagállam állampolgára; és b) az eljárás valamennyi részes fele kifejezetten vagy egyéb egyértelmű módon elfogadta a bíróságok joghatóságát a bíróság megkeresésének időpontjában, és az a gyermek érdekeit legjobban szolgálja. [4]

12. A 13. cikk (1) bekezdése értelmében amennyiben a gyermek szokásos tartózkodási helye nem állapítható meg, és a 12. cikk alapján nem határozható meg a joghatóság, annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelynek területén a gyermek jelen van.

13. A 15. cikk lehetővé teszi az érdemi ügyet illetően joghatósággal rendelkező bíróság számára, hogy az ügyet kivételes esetben annak a tagállamnak a bíróságaihoz tegye át, amelyhez a gyermeket szoros kötelék fűzi (különösen amennyiben az a gyermek új vagy korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam, a gyermek állampolgársága szerinti tagállam vagy a szülői felelősség gyakorlójának szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam) amennyiben az a bíróság alkalmasabb az ügy tárgyalásához, és amennyiben az a gyermek alapvető érdekeit szolgálja.

4 – Itt nincs ugyan közvetlen jelentősége, azonban a 12. cikk (1) bekezdése értelmében a házasság felbontása, a különválás vagy a házasság érvénytelenítése iránti kérelemben a 3. cikk alapján joghatósággal rendelkező tagállam bíróságai akkor rendelkeznek joghatósággal az adott kérelemmel összefüggő, szülői felelősségre vonatkozó ügyekben is, amennyiben a) legalább az egyik házastárs a gyermekkel kapcsolatos szülői felelősséget gyakorol és b) a házastársak és a szülői felelősség gyakorlói kifejezetten vagy más egyértelmű módon elfogadták a bíróságok joghatóságát a bíróság megkeresésének időpontjában, és az a gyermek érdekeit legjobban szolgálja.

14. A 17. cikk előírja, hogy a tagállam bírósága hivatalból állapítsa meg joghatóságának hiányát, amennyiben hozzá olyan keresetet nyújtanak be, amely tekintetében a rendelet értelmében nem rendelkezik joghatósággal, hanem arra más tagállam bíróságának van joghatósága.

15. A 19. cikk a perfüggőségre és összefüggő eljárásokra vonatkozik. Különösen előírja, hogy:

„[…]

(2) Amennyiben azonos jogalapból származó, ugyanarra a gyermekre vonatkozó szülői felelősséggel kapcsolatos eljárást különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak, a később megkeresett bíróság az elsőként megkeresett bíróság joghatóságának megállapításáig hivatalból felfüggeszti az eljárást.

(3) Amennyiben az elsőként megkeresett bíróság joghatóságát megállapítják, a később megkeresett bíróság az előbbi bíróság javára megállapítja saját joghatóságának hiányát.

[…]”

16. Az „Ideiglenes intézkedések, beleértve a védelmi intézkedéseket is” című 20. cikk értelmében:

„(1) Sürgős esetben e rendelet rendelkezései nem gátolják a tagállam bíróságait abban, hogy az e tagállam joga szerint alkalmazható ideiglenes intézkedéseket – a védelmi intézkedéseket is beleértve – hozzanak a területükön található személyek vagy vagyontárgyak tekintetében, akkor is, ha a rendelet szerint más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal az ügy érdemében.

(2) Az (1) bekezdésben említett intézkedések hatályukat vesztik, ha az e rendelet szerint az érdemi ügyet tekintve joghatósággal rendelkező tagállam bírósága megtette az általa megfelelőnek ítélt intézkedéseket.”

Elismerés

17. A rendelet 21. cikkének vonatkozó része értelmében:

„(1) Valamely tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás nélkül elismerik.

[…]

(3) Az e fejezet 4. szakaszának sérelme nélkül, az e fejezet 2. szakaszában előírt eljárás keretében bármely érdekelt fél kezdeményezhet egy, a határozat elismeréséről vagy el nem ismeréséről szóló határozatot.

[…]

(4) Ha egy határozat elismerése valamely tagállam bírósága előtt előkérdésként merül fel, ez a bíróság határozhat ebben a kérdésben."

18. A 23. cikk a szülői felelősségére vonatkozó határozatok elismerését kizáró okokat sorolja fel. Röviden, ezek az okok a közrendre, a gyermek, illetve valamely fél meghallgatásának hiányára, későbbi határozattal való összeegyeztethetetlenségre, illetve a gyermekelhelyezésre irányuló eljárás be nem tartására vonatkoznak. A jelen ügyben a fentiek egyikére sem hivatkoztak.

19. A 24. és a 26. cikk (a végrehajtás helye szerinti tagállamban) kizárja az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága joghatóságának, valamint a határozat érdemének felülvizsgálatát.

Végrehajtás

20. A rendelet 28. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A mindkét fél közös gyermeke tekintetében a szülői felelősség gyakorlásáról valamely tagállamban hozott határozat, amely az adott tagállamban végrehajtható, és amelyet kézbesítettek, más tagállamban akkor kerül végrehajtásra, ha bármely érdekelt fél kérelmére ott végrehajthatóvá nyilvánították."

21. A 30. cikk (1) bekezdése szerint a kérelem benyújtásával kapcsolatos eljárásra a végrehajtás szerinti tagállam joga alkalmazandó. A 30. cikk (3) bekezdésének a 37. és 39. cikkel együttes olvasata alapján a kérelemhez csatolni kell a) a határozat másolatát, amely megfelel a hitelesség megállapításához szükséges feltételeknek és b) a határozathozatal helye szerinti tagállam illetékes bírósága vagy hatósága által a II. melléklet szerinti formanyomtatványnak megfelelően kibocsátott igazolását. Az említett igazolás lényegében a határozatot hozó bíróságra, az érintett felekre és gyermekre, valamint a határozatra, annak az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban való végrehajthatóságára és lényeges tartalmára vonatkozó adatokra terjed ki.

22. A 31. cikk (1) és (3) bekezdése értelmében a végrehajtási kérelemmel megkeresett

bíróság, a határozat érdemi felülvizsgálata nélkül, haladéktalanul határozatot hoz. Az eljárásnak ebben a szakaszában sem az a személy, aki ellen a végrehajtást kérték, sem a gyermek a kérelemre semmiféle észrevételt nem tehet. A kérelem tárgyában hozott határozat ellen bármely fél jogorvoslatot nyújthat be a 33–35. cikkben meghatározott szabályok szerint. A 31. cikk (2) bekezdése értelmében a kérelem kizárólag a 23. cikkben meghatározott okok valamelyike alapján utasítható el (ugyanakkor a kérelemnek feltehetőleg akkor sem lehet helyt adni, ha a 28. cikk (1) bekezdésében meghatározott feltételek valamelyike – végrehajthatóság az eredeti eljárás szerinti tagállamban és az alperes részére történő kézbesítés – nem teljesült).

Közokiratok és egyezségek

23. A rendelet 46. cikke értelmében:

„Az alaki követelményeknek megfelelően végrehajtható okiratként elkészített vagy nyilvántartásba vett és valamely tagállamban végrehajtható okiratot, valamint a felek által megkötött és a megkötése tagállamában végrehajtható egyezségeket, a határozatokkal azonos feltételekkel ismerik el és nyilvánítják végrehajthatónak."

Határokon átnyúló együttműködés

24. Az 53. cikk előírja, hogy a tagállamoknak központi hatóságokat kell létrehozniuk a rendelet alkalmazásának segítésére. Az 55. cikk alapján e hatóságok feladatai közé tartozik a szülői felelősségre vonatkozó egyedi ügyekben, hogy elősegítsék a bíróságok közötti kapcsolattartást, különösen a 15. cikk alkalmazásában (amely lehetővé teszi az ügy tárgyalására alkalmasabb bírósághoz történő áttételt).

Előzetes döntéshozatal iránti kérelmek

25. Hozzá kell tenni, hogy a rendeletet az EK 61. cikk c) pontja és az EK 67. cikk (1) bekezdése alapján fogadták el, amely az EK-Szerződés harmadik részének a vízumok, menekültügy, bevándorlás és a személyek szabad mozgására vonatkozó egyéb politikákról szóló IV. címében található.

26. Következésképpen mindaddig, amíg a Szerződés hatályban volt (2009. november 30-ig), az EK 68. cikk (1) bekezdése szerint csak a tagállam olyan bírósága kérhette a Bíróságot, hogy az értelmezés kérdésében hozzon döntést, amelynek határozatai ellen

a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség.

27. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 2009. december 1-jén történt hatálybalépésével azonban az EK 68. cikk (1) bekezdését hatályon kívül helyezték, és a szóban forgó területhez tartozó kérdésekben az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére való jogosultság már nem korlátozódik azokra a nemzeti bíróságokra, amelyek határozatai ellen a belső jog szerint nincs jogorvoslati lehetőség.

28. Ezenkívül (2009. november 30. előtt és után egyaránt) ez utóbbi bíróság nem csupán jogosult, hanem köteles ilyen kérelmet előterjeszteni akkor, ha úgy ítéli meg, hogy ítéletének meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére. [5]

29. Végül, a Bíróság adott esetben az előzetes kérdést előterjesztő bíróság kérelmére vagy hivatalból (és figyelembe véve azt az alapvető célt, hogy a kiskorú gyermekek számára, amilyen gyorsan csak lehet, hosszú távú biztonságot kell biztosítani) az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az alapokmánya 23a. cikke és az eljárási szabályzata 104b. cikke szerinti sürgősségi eljárásban bírálja el.

A rendelet előzményei az Európai Unió jogában

30. A rendelet az Európai Közösség (és jelenleg az Unió) jogában végbement szerves fejlődés része, amely az 1968. évi Brüsszeli Egyezménnyel [6] kezdődött, és amelynek helyébe mára csaknem teljes egészében a 44/2001 rendelet [7] lépett. Ezek a jogi eszközök azonban nem terjednek ki a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokra, amelyekkel első ízben (jóllehet csak a házasságban élők gyermekei vonatkozásában) az 1347/2000 rendelet [8] foglalkozik, amelyet a jelenlegi rendelet helyezett hatályon kívül, és lépett annak

5 – Az EK 234. cikk és az EUMSZ 267. cikk harmadik bekezdés.

6 – A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény. Az egyezménynek a négy későbbi csatlakozási egyezmény által módosított, egységes szerkezetbe foglalt változatát a HL 1998. C 27., 1. oldalán tették közzé. Dánia és a többi tagállam között, valamint egyes tengerentúli területek vonatkozásában továbbra is hatályban van.

7 – A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK módosított tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.) – Brüsszel I. rendeletnek is nevezik.

8 – A házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. május 29-i 1347/2000/EK tanácsi rendelet (HL 2000. L 160., 19. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 1. kötet, 209. o.) Brüsszel II. rendeletnek is nevezik. Ezt a rendeletet megelőzte a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló II. Brüsszeli Egyezmény (HL 1998. C 221., 2. o.), és nagymértékben megismétli azt, az egyezmény valójában sosem került megerősítésre, azonban megalkotásáról magyarázó jelentés készült (a Borrás-jelentés, lásd fent, 27. o.).

helyébe [9]. Mindazonáltal az elismerésre és a végrehajtásra vonatkozó rendelkezések közül jónéhány, különösen az ideiglenes intézkedésekre vonatkozóak, hasonlók a rendelet rendelkezéseihez. Amennyiben így van, az ilyen rendelkezésekkel kapcsolatos ítélkezési gyakorlat és más források [10] szintén jelentőséget kaphatnak a jelen rendelet összefüggésében.

31. Az előzménynek tekinthető jogi eszközök egyikében sincs olyan joghatósági szabály, amely a házassági eljárásoktól függetlenül vonatkozna a szülői felelősséggel kapcsolatos eljárásokra.

32. A perfüggőséget illetően a Brüsszeli Egyezmény 21. cikke, az 1347/2000 rendelet 11. cikke és a 44/2001 rendelet 27. cikke értelemszerűen a jelen rendelet 19. cikkének (2) és (3) bekezdésével azonos hatású rendelkezéseket tartalmaznak. [11]

33. Az ideiglenes intézkedéseket illetően az 1347/2000 rendelet 12. cikke a jelen rendelet 20. cikkének (1) bekezdésével azonos szövegezésű rendelkezést tartalmaz, [12] és a Brüsszeli Egyezmény 24. cikke, valamint a 44/2001 rendelet 31. cikke is lényegében hasonló rendelkezést foglal magában.

34. Az elismerés vonatkozásában a fent hivatkozott rendelkezésekhez hasonló (jóllehet nem teljesen azonos) [13] rendelkezések találhatók a Brüsszeli Egyezmény 26–29. cikkében, az 1347/2000 rendelet 14., 15., 17. és 19. cikkében és a 44/2001 rendelet 33–36. cikkében. Az elismerés megtagadásának jogalapjai azonban, érthető módon, a szóban forgó intézkedés típusához igazodnak, és sem a Brüsszeli Egyezmény, sem a 44/2001 rendelet nem zárja ki teljes mértékben az eredetileg eljáró bíróság joghatóságának felülvizsgálatát, ahogyan azt a jelen rendelet 24. cikke teszi.

35. A végrehajtás vonatkozásában a Brüsszeli Egyezmény 31. és azt követő cikkeinek, az

9 – A Bizottság készített egy közbenső javaslatot is a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló tanácsi rendelet elfogadására (COM(2001) 505 végleges, HL 2001. C 332E., 269. o.), amely azonban ilyen formában nem került elfogadásra.

10 – A Bíróság például számos alkalommal hivatkozott iránymutatásként a Brüsszeli Egyezményre vonatkozó Jenard-jelentésre (HL 1979. C 59., 1. o.) és Dánia, Írország valamint az Egyesült Királyság csatlakozásáról szóló egyezményre vonatkozó Sclossar-jelentésre (ibid., 71 o.). A 8. lábjegyzetben hivatkozott Borrás-jelentés hasonlóképpen némi iránymutatással szolgálhat az 1347/2000 rendelet és az annak helyébe lépett jelen rendelet értelmezése tekintetében, csakúgy mint a Bizottság több rendelet elfogadására vonatkozó javaslatához fűzött indokolás.

11 – Lásd a fenti 15. pontot.

12 – Lásd a fenti 16. pontot; azonos (az egyezmény kifejezés helyett a rendelet kifejezés használatának kivételével) a 8. lábjegyzetben hivatkozott II. Brüsszeli Egyezmény 12. cikkével.

13 – Lásd a fenti 17–19. pontot.

1347/2000 rendelet 21. és azt követő cikkeinek, valamint a 44/2001 rendelet 38. és azt követő cikkeinek rendelkezései bizonyos párhuzamot mutatnak a jelen rendelet 28. és azt követő cikkeinek rendelkezéseivel. [14]

36. Végül, a közokiratokat és egyezségeket illetően, a Brüsszeli Egyezmény 50. és 51. cikke, valamint a 44/2001 rendelet 57. és 58. cikke a jelen rendelet 46. cikkéhez hasonló feltételek mellett rendelkezik a végrehajtásról, [15] míg az 1347/2000 rendelet ilyen rendelkezést nem tartalmazott.

37. A fent említett előzménynek tekinthető rendelkezésekre annyiban fogok részletesebben hivatkozni az alábbi elemzésemben, amennyiben azok felhasználhatók a rendelet értelmezése során.

A rendelet nemzetközi jogi előzményei

38. A rendeletnek – ahogyan talán egy családjogot érintő jogi aktus esetén helyénvaló – többféle előzménye is van.

39. A kiskorúak feletti gyámságot szabályozó egyik első Hágai Egyezményt [16] 1902-ben kötötték. [17] Ezt nagyrészt hatályon kívül helyezte az 1961. évi Gyermekvédelmi Egyezmény. [18] Ez utóbbit követte (jóllehet nem hatályon kívül helyezés folytán, mivel a megerősítés folyamata nem fejeződött be) a legutóbbi 1996. évi Hágai Gyermekvédelmi Egyezmény. [19] Rokonterületen született az

14 – Lásd a fenti 20–22. pontot.

15 – Lásd a fenti 23. pontot.

16 – A hivatkozott Hágai Egyezmények megtalálhatók a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapján (http://www.hcch.net) és kiadványaiban, a konferenciának valamennyi tagállam és az Európai Unió is tagja (lásd a Közösségnek a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciához való csatlakozásáról szóló, 2006. október 5-i 2006/719/EK tanácsi határozatot, HL 2006. L 297. 1. o., együttes olvasatban az EUSZ 1. cikk utolsó mondatával). A honlap tartalmazza az 1961. évi Egyezményre vonatkozó Steiger-jelentést, az 1980. évi Egyezményre vonatkozó Pérez–Vera-jelentést és az 1996. évi Egyezményre vonatkozó Lagarde-jelentést, amelyekre a későbbiekben hivatkozni fogok.

17 – A kiskorúak feletti gyámságot szabályozó 1902. június 12-i egyezmény (a továbbiakban 1902. évi Egyezmény).

18 – A gyermekek védelmére vonatkozóan a hatóságok jogköréről és az alkalmazandó jogról szóló, 1961. október 5-én kötött egyezmény (a továbbiakban: az 1961. évi Egyezmény). A mind az 1902. évi, mind az 1961. évi Egyezmény részes államai között az utóbbi alkalmazandó. Az 1902. évi Egyezmény, a tagállamok vonatkozásában, továbbra is érvényben van Luxemburg, Belgium és Románia között (lásd a Comparative study on enforcement procedures of family rights című tanulmányt, T.M.C. Asser Instituut, Hága, 2007., 84. o.). Az 1961. évi Egyezményt a jelenlegi tagországok közül 11 megerősítette, köztük Németország és Spanyolország is.

19 – A szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, 1996. október 19-én kötött egyezmény (HL 2008. L 151., 39. o.). Az egyezményt az Unió valamennyi tagállama aláírta, de csak nyolc tagállam erősítette meg, Németország és Spanyolország nem tartozik ezek közé; a többi tagállam Dánia kivételével felhatalmazást kapott a megerősítésre, illetve a csatlakozásra, amelyet az Unió érdekében egyidejűleg meg kell tenniük (lásd a 2008/431/EK tanácsi határozatot, ibid., 36. o.).

1980. évi Hágai Egyezmény a gyermekek jogellenes külföldre viteléről. [20]

40. Létezik továbbá a gyermekek feletti felügyeleti jogot érintő határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a felügyeleti viszonyok helyreállításáról szóló, 1980. május 20-án kelt Európai Egyezmény. [21]

41. A rendelet 60–62. cikke értelmében, a részes tagállamok közötti kapcsolatokban az 1961., az 1980. és az 1996. évi Egyezmények lényegében továbbra is hatályban maradnak a rendelet által nem érintett ügyek vonatkozásában, azonban elsődlegesen a rendeletet kell alkalmazni a hatálya alá tartozó ügyekben.

42. A kiskorúak feletti gyámságra vonatkozó joghatóságot illetően az 1902. évi Egyezmény lényegében a gyermek állampolgársága szerinti hatóságokat ruházta fel joghatósággal. A 7. cikk viszont előírta, hogy a gyámságra vonatkozó határozat meghozataláig és a sürgős esetekben a helyi hatóságok megtehetik a külföldi gyermek személyének és érdekeinek védelmében szükséges intézkedéseket. Az egyezmény nem rendelkezett a más államban hozott ilyen intézkedések elismeréséről vagy végrehajtásáról.

43. Az 1961. évi Egyezmény a „gyermekek feletti rendelkezési jog” vonatkozásában a gyermek állampolgársága szerinti jogot részesíti előnyben, viszont más szempontból a szokásos tartózkodási hely szerinti állam hatóságait ruházza fel joghatósággal a gyermek személyének vagy vagyonának védelme érdekében szükséges intézkedések megtételére. A 7. cikk alapján az ilyen intézkedéseket valamennyi szerződő állam elismeri, azonban amennyiben egy másik államban történő végrehajtás válik szükségessé, az elismerést és a végrehajtást vagy annak az államnak a belső joga határozza meg, ahol az elismerést kérték, vagy a vonatkozó nemzetközi egyezmények. A 9. cikk – amelyre azonban nem vonatkoznak a 7. cikkben meghatározott kölcsönös elismerés és végrehajtás szabályai – előírja, hogy a sürgős esetekben bármely, a gyermek pillanatnyi tartózkodása vagy vagyona szerinti szerződő állam hatóságai megtehetik a szükséges védelmi intézkedéseket.

44. Az 1996. évi Egyezmény nem hivatkozik az állampolgárságra, és a szülői felelősséggel kapcsolatos eljárásokban (széles körű meghatározása a 3. cikkben található) a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti szerződő állam bíróságait és hatóságait ruházza fel joghatósággal. A 11. cikk alapján azonban a sürgős esetekben azon szerződő állam hatóságai tehetik meg a szükséges védőintézkedéseket, ahol a gyermek vagy a gyermek tulajdonát képező vagyon található, amely intézkedések

20 – Hivatkozás a fenti 3. lábjegyzetben. Az 1980. évi Hágai Egyezményt valamennyi tagállam megerősítette.

21 – 1980. május 20-án kötötték Luxemburgban, Európai szerződések sorozat, 105. szám (a továbbiakban: az 1980. évi Európai Egyezmény). Szlovénia kivételével valamennyi tagállam megerősítette.

hatályukat vesztik, miután a gyermek szokásos tartózkodása szerinti állam hatóságai meghozzák a helyzet által megkívánt intézkedéseket. A 12. cikk alapján a szerződő állam hatóságainak, amelyben a gyermek (kivéve, ha ez jogellenes elvitel vagy visszatartás eredménye) vagy a gyermek vagyona található, meghozhatják a gyermek személyének vagy vagyonának a védelmét szolgáló ideiglenes jellegű intézkedéseket; ezek területi hatálya a kérdéses államra korlátozódik. A 23–28. cikk a rendelet rendelkezéseihez hasonló, de általánosabb jellegű kölcsönös elismerésre és végrehajtásra vonatkozó szabályokat állapít meg. A 23. cikk (2) bekezdésének a) pontja lényegében lehetővé teszi az eredetileg eljáró bíróság joghatóságának felülvizsgálatát.

45. Az 1980. évi Hágai Egyezmény célja, hogy a) biztosítsa a bármelyik szerződő államba jogellenesen elvitt vagy ott visszatartott gyermekek azonnali visszajuttatását, és b) biztosítsa, hogy a valamely szerződő állam joga szerinti felügyeleti és kapcsolattartási jogot a többi szerződő állam ténylegesen tiszteletben tartja (1. cikk). Kimondja többek közt, hogy a gyermek elvitele vagy visszatartása jogellenes, ha az a) sérti az azon Szerződő Állam jogrendszere szerint juttatott felügyeleti jogot, amelyben a gyermeknek az elvitelét vagy elrejtését közvetlenül megelőzően a szokásos tartózkodási helye volt; és b) ezeket a jogokat az elvitel vagy elrejtés időpontjában – együttesen vagy külön-külön – gyakorolták, vagy azok gyakorlásában éppen az elvitel vagy visszatartás akadályozta meg az arra jogosultakat, továbbá meghatározza, hogy az említett felügyeleti jogosultság keletkezhet különösen jogszabály, bírói vagy államigazgatási határozat, vagy ezen Állam joga szerint joghatással bíró egyezség alapján (3. cikk). A 16. cikk értelmében az a hatóság, amelyet a jogellenes elvitelről vagy visszatartásról értesítettek, nem határozhat a felügyelet kérdéséről mindaddig, amíg megállapításra kerül, hogy a gyermeket nem kell visszavinni, vagy amennyiben visszavitelre irányuló kérelmet ésszerű határidőn belül nem nyújtottak be.

46. Az 1980. évi Európai Egyezmény nem tartalmaz a joghatóságra vonatkozó rendelkezéseket, azonban – a jelen rendelet 23. cikkében foglaltakhoz hasonló, de annál szélesebb körben meghatározott bizonyos kivételekkel – általános szabályként kimondja a szerződő államokban a felügyeleti joggal kapcsolatos határozatok kölcsönös elismerését és végrehajtását [22]. Különösen a határozatot hozó hatóság joghatósága bizonyos indokok alapján megkérdőjelezhető (9. cikk (1) bekezdésének b) pontja és a 10. cikk (1) bekezdése). Nem tesz azonban különbséget az intézkedés ideiglenes vagy sürgős jellege alapján. Az egyezmény az elismerésre és a végrehajtásra vonatkozó eljárási keretszabályokat is

22 – Lásd a fenti 18. pontot.

lefekteti, a jelen rendeletnél azonban kevésbé részletes formában (13–16. cikk).

47. Az említett egyezmények rendelkezéseire annyiban fogok hivatkozni, amennyiben azok felhasználhatók a rendelet értelmezése során.

A Németország és Spanyolország közötti kétoldalú egyezmény

48. Németország és Spanyolország 1983. november 14-én Bonnban írta alá a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági határozatok és egyezségek elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a végrehajtható közokiratokról szóló kétoldalú egyezményt [23]. Ez előírja az egyezményben meghatározott szabályok szerint joghatósággal rendelkező állam bírósága által hozott határozatok (köztük a házassági és a családjogi eljárásokban történő) kölcsönös elismerését és végrehajtását. A jelen ügy tárgyát képező ideiglenes intézkedés megemlíti a fenti kétoldalú egyezményt. A rendelet 59. cikkének (1) bekezdése meghatározza azonban, hogy (a jelen ügyben jelentőséggel nem bíró bizonyos rendelkezésekre is figyelemmel) a „rendelet hatályon kívül helyezi a tagállamokban azokat az e rendelet hatálybalépésének időpontjában fennálló, két vagy több tagállam között kötött egyezményeket, amelyek az e rendelet által szabályozott ügyekre vonatkoznak."

Tényállás, eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

49. Az ikergyermekek, akiknek a felügyelete a jelen eljárás tárgyát képezi, édesanyja német állampolgár. Az apa spanyol állampolgár. A szülők soha nem házasodtak össze, 2005 közepétől 2007 elejéig azonban együtt éltek Spanyolországban. A gyermekek – M. nevű fiú és S. nevű lány – 2006. május 31-én koraszülöttként jöttek világra. Állapotuk a születésüket követően több hónapos kórházi kezelést igényelt. 2006 szeptemberében M. elhagyhatta a kórházat, S.-et azonban csak 2007 márciusában engedték ki.

50. Ekkorra viszont a szülők már nem kívántak együtt élni. 2007. január 25-én a felek

23 – Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und Spanien über die Anerkennung und Vollstreckung von gerichtlichen Entscheidungen und Vergleichen sowie vollstreckbaren öffentlichen Urkunden in Zivil- und Handelssachen; Convenio entre España y la República Federal de Alemania sobre reconocimiento y ejecución de resoluciones y transacciones judiciales y documentos públicos con fuerza ejecutiva en materia civil y mercantil (a továbbiakban: az 1983. évi kétoldalú egyezmény).

megállapodást írtak alá a kapcsolatuk megszakításának rendezéséről. A gyermekek vonatkozásában ugyan mindkét szülő megtartotta szülői felügyeleti jogát, az anya az ikergyermekekkel visszatérhetett Németországba, ahol az apának láthatási jogot biztosítottak volna.

51. A megállapodást ezt követően mindkét fél jelenlétében és hozzájárulásával 2007. január 30-án közjegyző foglalta hivatalos formába (convenio regulador, házasság vagy ezzel egyenértékű kapcsolat megszüntetését szabályozó megállapodás, amelyet bíróságnak kell jóváhagynia ahhoz, hogy végrehajtható legyen [24]). A közjegyzői okirat meghatározta, hogy a maradéktalan hatás kifejtése érdekében a bíróságnak jóvá kell azt hagynia [25], és a felek kifejezetten hozzájárultak ahhoz, hogy alávetik magukat az abban foglalt kérdésekre vonatkozó bírósági határozatoknak.

52. Mivel azonban S. az utazás tervezett időpontjáig, 2007. február 2-ig nem hagyhatta el a kórházat, az anya ezen a napon M. nevű ikergyermekével és egy korábbi kapcsolatából született idősebb fiúgyermekkel repült Németországba.

Az apa által Spanyolországban indított eljárás

53. 2007. június 28-án az apa a helyi elsőfokú bírósághoz (Juzgado de Primera Instancia No 4 de San Lorenzo de El Escorial, továbbiakban: spanyol bíróság) fordult, és „sürgős és azonnali ideiglenes intézkedésként” [26] mindkét gyermek felügyeletét, továbbá M. Spanyolországba való visszavitelét kérte, valamint azt, hogy az anya a gyermekek eltartására fejenként havonta 300 eurót fizessen.

54. A spanyol bíróság kifejezetten megvizsgálta, hogy rendelkezik-e joghatósággal az intézkedések meghozatalára, és annak fennállását állapította meg.

55. A határozat tartalmazza, hogy az apa ideiglenes intézkedések iránti kérelme a spanyol bíróság joghatósága tekintetében az 1980. évi Hágai Egyezmény 1. és 2. cikkén, a rendeleten és az 1983. évi kétoldalú egyezmény 8. cikkén alapul.

24 – A spanyol polgári törvénykönyv 81., 86. és 90. cikke, a Ley de enjuiciamiento civil (polgári eljárásjogi törvény, a továbbiakban: LEC) 777. cikke.

25 – Lásd a rendelet fenti 23. pontban idézett 46. cikkét. Úgy tűnik azonban, hogy ténylegesen nem kértek utólagos bírósági jóváhagyást.

26 – Úgy tűnik, hogy a LEC 771. cikke „előzetes” ideiglenes intézkedéseket írhat elő a válás, a különválás vagy a házasság érvénytelenítése iránti kereset benyújtását megelőzően, feltéve ha az érdemi keresetet bizonyos meghatározott időn belül benyújtják, amelynek elmulasztása esetén ezek hatályukat vesztik. Úgy tűnik, a jelen ügyben, ahol a felek nem éltek házasságban, analógia útján ezt az eljárást kérelmezték és alkalmazták. Lásd még a lenti 34. lábjegyzetet.

56. A határozat azt is tartalmazza, hogy az anya nem jelent meg személyesen a 2007. szeptember 26-án tartott tárgyaláson,[27] azonban német nyelven írásbeli észrevételeket terjesztett elő (amelyeket spanyol nyelvre lefordítottak, és azokat a bíróság figyelembe vette), amelyben vitatta a spanyol bíróságok joghatóságát, és előadta, hogy az eljárást – amelyet időközben már megindított – Németországban kell lefolytatni[28]. Az anyát a bíróság előtt ügyvéd képviselte, aki azzal érvelt, hogy M.-et a közjegyzői megállapodás alapján jogszerűen vitték Németországba, és érdekeiről ott kell döntést hozni.

57. Joghatóságának megállapítása során a spanyol bíróság általánosságban a „hivatkozott európai jogszabályokra és a Spanyolország és Németország által megerősített egyezményekre" utalt. Különösen a LEC 769. cikkének (3) bekezdését idézte, amely kizárólag a gyermekek felügyelete és a szülők között a gyermekek eltartására vonatkozó igények vonatkozásában a szülők utolsó közös tartózkodási helye szerinti helyi bíróság joghatóságát állapítja meg. Hivatkozott továbbá az 1980. évi Hágai Egyezmény 1. cikkére, amely a gyermek tartózkodási helye szerinti illetékes bíróságot ruházza fel joghatósággal, mivel M. szokásos tartózkodási helye 2007. február 2-ig Spanyolországban volt.

58. Kifejezetten hivatkozott továbbá a rendeletnek a perfüggőségre vonatkozó 19. cikkére, és megállapította, hogy amennyiben az anya által Németországban indított eljárás[29] jogalapja azonos az apa által Spanyolországban korábban indított eljárás jogalapjával, a német bíróságnak fel kell függesztenie az előtte indított eljárást.

59. A spanyol bíróság nem hivatkozott azonban a rendelet 20. cikkére, amely az ideiglenes intézkedésekre vonatkozik, beleértve a sürgős esetekben tett védelmi intézkedéseket is. Ez arra utalhat, hogy úgy tekintette, az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkezik, és nem csupán sürgős ideiglenes intézkedések és védelmi intézkedések meghozatalára vonatkozó korlátozottabb (megengedő és kivételes) joghatósággal az illetékességi területén belül tartózkodó személyek vonatkozásában.

60. A spanyol bíróság megjegyezte azt is, hogy az ügyész, aki a joghatóságát támogató beadványt terjesztett elő, kétségbe vonta M. Spanyolországból való távozásának jogszerűségét, és rámutatott, hogy a közjegyzői okiratba foglalt megállapodást a bíróság nem hagyta jóvá.[30] A bíróság megjegyezte továbbá (ugyan nem kifejezetten joghatósága alap-

27 – A Bírósághoz intézett észrevételeiben az anya előadta, hogy M.-ről kellett gondoskodnia, aki a tárgyalás idején beteg volt.

28 – 2007. szeptember 20-án, lásd a lenti 67. és azt követő pontokat.

29 – Lásd a lenti 67. és azt követő pontokat.

30 – Lásd a fenti 51. pontot és a rendelet 23. pontban idézett 46. cikkét.

jának alátámasztásaként), hogy az apát állítása szerint kényszerítették a megállapodás aláírására, vagy azzal kapcsolatosan megtévesztették, és a közjegyzői okirat aláírása napján a rendőrséghez fordult annak megakadályozása érdekében, hogy az anya a gyermekekkel Németországba távozzon.

61. A fenti szempontok együttesen arra utalnak, hogy a spanyol bíróság úgy ítélte meg, hogy M.-et a rendelet és az 1980. évi Hágai Egyezmény értelmében jogellenesen vitték el, így joghatóságát a rendelet 10. cikke alapján fennállónak tekintette. A végzés azonban kifejezetten nem hivatkozik az említett rendelkezésre vagy a 8. cikkre, amely alapján szintén úgy ítélhette volna meg, hogy M. szokásos tartózkodási helyére vonatkozó álláspontja fényében joghatósággal rendelkezik. [31]

62. A spanyol bíróság, miután megállapította saját joghatóságát a kérelmezett intézkedések meghozatalára, 2007. november 8-án végzést hozott, amelyet a felügyelet vonatkozásában 2007. november 28-án helyesbített (a továbbiakban: a megtámadott végzés). Sürgős és azonnali védelmi intézkedésként ideiglenesen:

– az apát jogosította fel az ikrek felügyeletére, [32] míg a patria potestad (szülői felügyeleti jogok és kötelezettségek) gyakorlására továbbra is mindkét szülő jogosult, e tekintetben elrendelte, hogy az anya az M. nevű gyermeket vigye vissza az apához Spanyolországba, míg korlátlan láthatási joga marad mindkét gyermek vonatkozásában;

– megtiltotta, hogy a két gyermek előzetes engedély hiányában elhagyja a spanyol állam felségterületét;

– elrendelte, hogy a gyermekek útlevele az apa birtokában legyen;

– előzetes bírói engedélyhez kötött minden lakóhelyváltozást; és

– az anya terhére a gyermekekkel kapcsolatos tartási kötelezettséget nem állapított meg.

63. A megtámadott végzéssel együtt előterjesztett, 2008. január 11-én kelt bírósági iratból, valamint az iratban hivatkozott LEC 451. és 452. cikkéből kitűnik, hogy ugyanahhoz a bírósághoz öt napon belül kérelmet

31 – Ezzel ellentétben, amennyiben M. Németországba való elvitele jogszerű lett volna, a 8. és 9. cikk együttes olvasata azt jelentette volna, hogy ott új szokásos tartózkodási helyet szerzett, amely megalapozza a német bíróságok joghatóságát.

32 – A helyesbítést megelőzően a végzés az apának *közös* felügyeleti jogot engedett, amelyet a helyesbítő végzésben „érdemi hibának" neveztek.

(recurso de reposición) lehetett volna előterjeszteni a végzés hatályon kívül helyezése vagy megváltoztatása iránt. A spanyol kormány a Bírósághoz intézett észrevételeiben azt állítja, hogy a megtámadott végzéshez hasonló ideiglenes intézkedésekkel szemben nincs helye jogorvoslatnak, annak megváltoztatására az azt követő érdemi eljárásban van lehetőség. Kifejti továbbá, hogy az ideiglenes intézkedések csak akkor válnak hatályossá, ha azokat érdemi döntésre irányuló kérelem követi, és a jelen ügyben ezt az eljárást 2008 januárjában megindították.

64. A spanyol bíróság 2008. január 11-én kiadta a rendelet II. mellékletében foglalt formanyomtatvány szerinti igazolást [33]. Az igazolás többek közt tartalmazta, hogy a határozatot nem az alperes távollétében hozták, hogy az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban végrehajtható, hogy azt kézbesítették az anyának, akivel szemben végrehajtást kezdeményeztek, amely a gyermek apához való visszavitelét foglalja magában.

65. A Bundesgerichtshof által megküldött nemzeti bírósági irat tartalmazza az anya ügyvédje által Németországban benyújtott iratokat, amelyek szerint a 2007. november 8-án kelt végzést az anya Spanyolországban megbízott ügyvédjével 2007. november 16-án közölték, és feltehetően az apa ügyvédje azt ugyanazon a napon szintén kézhez vette. Azt állítja továbbá, hogy az apa az érdemi döntésre irányuló kérelmét 2008. január 21-én nyújtotta be a spanyol bíróságnak, miközben az ideiglenes intézkedés érvényesítése érdekében azt a kézhezvételtől számított 30 munkanapon belül kellett volna benyújtani [34].

66. Továbbá, a Bíróság által feltett kérdésekre válaszul az anya német ügyvédje jelezte, hogy 2008. október 28-án a spanyol bíróság megerősítette saját joghatóságát, és megállapította, hogy ő a rendelet 19. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „elsőként megkeresett bíróság". Az anya ezt követően a madridi Audiencia Provincialhoz (tartományi bíróság) fordult jogorvoslatért, és az érdemi eljárásban

33 – Lásd a fenti 21. pontot. Ez az igazolás a szülői felelősségre vonatkozó határozatokra vonatkozik. Bár az elrendelt intézkedések egyike előírta, hogy az anya M.-et vigye vissza az apához, a spanyol bíróság mégsem a IV. mellékletben foglalt formanyomtatvány szerinti igazolást állította ki, amely a gyermek jogellenes elvitele, a gyermek visszavitelére vonatkozó eredeti határozat és az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján a visszavitel iránti kérelem elutasítására vonatkozó határozat esetén a gyermek visszavitelére vonatkozó határozatról szól (lásd a rendelet 11. cikkének (8) bekezdését, a 40. cikk (1) bekezdésének b) pontját, a 42. cikket, valamint az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikkét.).

34 – Ez összhangban állónak tűnik a LEC 771. cikkének (5) bekezdésével („Los efectos y medidas acordados de conformidad con lo dispuesto en este artículo sólo subsistirán si, dentro de los *treinta días siguientes a su adopción* se presenta la demanda de nulidad, separación o divorcio" – kiemelés tőlem). A spanyol bíróság által a végzésben hivatkozott 771. cikk az érvénytelenség, a különválás és a válás kimondására irányuló keresetek benyújtása előtti ideiglenes intézkedésekre vonatkozik. A 772. cikk (1) bekezdése értelmében amennyiben a kereset elfogadható, a korábbi ideiglenes intézkedések az új eljárásban fennmaradnak. Ugyan a szülők nem éltek házasságban, ezek a rendelkezések – a spanyol kormány kijelentései szerint – a 748. cikk (4) bekezdése fényében analógia útján alkalmazandónak tűnnek, amely rendelkezés kimondja, hogy az adott fejezet rendelkezései alkalmazandók azokban az eljárásokban, amelyek tárgya kizárólag a kiskorú gyermekek feletti felügyelet.

a joghatóság fennállását kifogásolta. Röviddel a jelen előzetes döntéshozatali eljárásban tartott tárgyalás előtt a fellebbviteli bíróság elutasította a jogorvoslati kérelmet, és *mindkét* ikergyermek vonatkozásában megerősítette az elsőfokú bíróság joghatóságát, határozatában hivatkozva a rendelet 20. cikkére. Az elsőfokú bíróság azonban azóta nem hozott további érdemi határozatot.

Az anya által Németországban indított eljárás

67. 2007. szeptember 20-án, miközben a fent említett eljárás Spanyolországban már folyamatban volt, azonban a megtámadott végzést még nem hozták meg, az anya keresetet nyújtott be az Amtsgericht Albstadthoz (helyi bíróság), mindkét gyermek felügyeletét kérelmezve.

68. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem szerint a felügyeleti joggal kapcsolatos eljárást az 1980. évi Hágai Egyezmény 16. cikke értelmében felfüggesztették [35]. Az Amtsgericht Stuttgart, amelyhez az ügyet ezt követően eljárási okokra hivatkozással áttették, saját joghatóságát kétségbe vonja, és a Spanyolországban folyamatban lévő érdemi eljárásra tekintettel a rendelet 19. cikkének (2) bekezdése szerint saját eljárását fel kívánja függeszteni.

69. A Bíróság felszólítására az anya ügyvédje által benyújtott vonatkozó bírósági határozatok szerint az Amtsgericht 2008. december 8-án a fent említett alapon eljárását felfüggesztette. Az anya által az Oberlandesgericht Stuttgarthoz (tartományi bíróság) benyújtott jogorvoslati kérelem alapján azonban ezt a határozatot 2009. május 14-én megsemmisítették. A fellebbviteli bíróság megállapította, hogy a Spanyolországban folyamatban lévő eljárás ideiglenes jellegű, míg a Németországban folyamatban lévő eljárás a felügyeletre vonatkozó végleges döntésre irányul; következésképpen úgy ítélte meg, hogy a két eljárás a 19. cikk (2) bekezdése értelmében nem ugyanabból a jogalapból származik, így az elsőfokú bíróságnak ennek fényében felül kell vizsgálnia a joghatóságát.

70. Az Amtsgericht 2009. június 8-án kelt határozatában azonban jelezte, hogy továbbra sincs meggyőződve saját joghatóságáról – főként mivel nem bizonyos, hogy M.-et jogszerűen vitték-e Németországba, amely a rendelet 9. cikke értelmében megalapozná a német bíróságok joghatóságát, vagy jogellenesen, amely esetben a 10. cikk alapján a spanyol bíróságok megtartják joghatóságukat. Úgy vélte továbbá, hogy a joghatóság kérdése csak

35 – Lásd a fenti 45. pontot.

a Bírósághoz intézett előzetes döntéshozatal iránti kérelem útján rendezhető [36].

Az apa által Németországban indított eljárás

71. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem alapját képező eljárásban az apa a megtámadott végzés Németországban való végrehajthatóságának megállapítását kéri.

72. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint az apa eredetileg elsődlegesen M. visszavitelének elrendelését kérelmezte, és csupán elővigyázatosságból kérte a megtámadott végzés végrehajthatóságának megállapítását. Később azonban úgy nyilatkozott, hogy számára a végrehajthatóság megállapítása elsődleges.

73. A Bírósághoz továbbított nemzeti bírósági iratanyag tartalmazza a spanyol bíróság által hozott eredeti végzés, valamint a helyesbítő végzés hiteles másolatait (és annak hivatalos német fordítását), valamint a 2008. január 11-én kelt, a rendelet II. mellékletében foglalt formanyomtatvány szerinti bírósági igazolást.

74. Az illetékes elsőfokú és fellebbviteli bíróság (az Amtsgericht Stuttgart és az Oberlandesgericht Stuttgart) a spanyol bíróság határozatát ezért végrehajtási záradékkal látta el, és felhívta az anya figyelmét, hogy a határozat végrehajtásának elmulasztása esetén vele szemben bírság szabható ki. Az anya a fenti határozatokkal szemben felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Bundesgerichtshofhoz, amely a fellebbviteli bíróság ítéletét a következőképpen összegzi.

75. Nem láthatók olyan okok, amelyek kizárnák a spanyol bíróság határozatának végrehajthatóságát. Jóllehet ideiglenes intézkedéséről van szó, a rendelet 2. cikkének 4. pontja nem tesz különbséget a határozatok elismerése és végrehajthatósága keretében a határozatok formái között. A gyermekeket a spanyol bíróság nem hallgatta meg, ez azonban nem sérti a német jog lényeges eljárási alapelveit, különösen azért, mert a gyermekek a határozat meghozatalakor csupán másfél évesek voltak. Az anya azzal érvel, hogy a spanyol bíróság határozata nem végrehajtható, mivel az érdemi eljárást megkésve indították, bár a spanyol bíróság kiadta a rendelet 39. cikke szerinti igazolást. A rendelet 23. cikke szerinti végrehajtást kizáró okok sem állnak fenn. Nem állapítható meg a német közrendbe ütközés; az anya meghallgatáshoz való jogát az adott tárgyalásra való idézés útján biztosították. Az, hogy az idézéskor nem személyesen

36 – A Bírósághoz ilyen kérdés eddig nem érkezett az Amtsgerichttől – amely természetesen az Európai Unió működéséről szóló szerződés 2009. december 1-jén történt hatályba lépését megelőzően nem volt jogosult az ilyen területre vonatkozó kérdés előterjesztésére.

jelent meg, hanem csak ügyvéd által képviseltette magát, saját döntésén alapult. Az elismerési és végrehajtási eljárásokban nem megengedett a bíróság számára a Spanyolországban hozott, felügyeleti jog megállapítására irányuló eljárás érdemi felülvizsgálata.

76. Az anya a Bundesgerichtshof előtt azzal érvel, hogy a rendelet elismerésre és végrehajtásra vonatkozó rendelkezései a 20. cikkben szabályozott ideiglenes intézkedésekre nem alkalmazandók, mivel ezek a határozatok nem minősülnek a 2. cikk 4. pontja értelmében vett „szülői felelősségre vonatkozó határozatoknak".

77. A Bundesgerichtshof a jogirodalomban kifejtett több megközelítést is fontolóra vesz.

78. A szerzők első csoportja alapvetően kiveszi a rendelet 20. cikkének (1) bekezdésében meghatározott esetekben hozott intézkedéseket a rendelet elismerésre és végrehajtásra vonatkozó előírásainak hatálya alól. A rendelkezést tisztán hatásköri szabályozásként értelmezik, amely mellett szólhat a Bíróságnak az A.-ügyben hozott ítélete [37], amely szerint a rendelet 20. cikke értelmében vett ideiglenes intézkedéseknek átmeneti jellegűnek kell lenniük, és azok végrehajtásának és kötelező jellegének az adott nemzeti jogból kell erednie. Feltéve, ha mindkét felet meghallgatták, az ideiglenes intézkedéseket (kivéve a házassági ügyekre és a szülői felelősségre vonatkozóakat) a Brüsszeli Egyezmény és a 44/2001 rendelet értelmében el kell ismerni és végre kell hajtani, amelynek során kizárólag a Bíróság által előírt korlátozások vehetők figyelembe. Jóllehet a jelen rendelet szerinti helyzet hasonlónak tűnik, a 20. cikk (1) bekezdése a tagállamok által „a területükön található személyek vagy vagyontárgyak tekintetében" hozott intézkedésekre vonatkozik, így kapcsolóelvet határoz meg az ideiglenes intézkedés tárgya és a területi illetékesség között. A rendelet 1. cikkének (1) bekezdéséből, 2. cikkének 4. pontjából és 20. cikke (1) bekezdéséből következik, hogy a rendelet elismerésre és végrehajtásra vonatkozó rendelkezéseinek hatálya az ügy érdemében hozott határozatokra korlátozódik.

79. A második csoport szerint a rendelet 2. cikkének 4. pontjában meghatározott hatály olyan ideiglenes intézkedésekre is kiterjed, amelyeket a hatáskörrel rendelkező bíróság érdemi eljárásban hoz, amennyiben a meghallgatáshoz való jog legalább utólagosan biztosított. A Brüsszeli Egyezménytől és a 44/2001 rendelettől eltérően a jelen rendelet háromoldalú jogi helyzetekre vonatkozik, amelyek esetében a harmadik személyt – a gyermeket – különleges védelem illeti meg. A meghallgatáshoz való jogot ezért az eljárás valamely szakaszában mindenképpen, akár

37 – A C-523/07. sz. ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-2805. o.).

az ideiglenes intézkedés meghozatala után is biztosítani kell [38].

80. A harmadik csoport a rendelet hatályát azokra az ideiglenes intézkedésekre korlátozza, amelyeket a felek meghallgatását követően hoztak. A meghallgatás puszta utólagos pótlása nem megfelelő. A rendelet alapvető hibája, hogy a felügyeleti joggal kapcsolatos ügyekben átveszi a kontradiktórius eljárásra kidolgozott eszközöket, amelyeket nem kellene kiterjeszteni az 1980. évi Hágai Egyezmény kiegyensúlyozott rendszerének rovására.

81. A negyedik csoport végül azzal érvel, hogy valamennyi ideiglenes intézkedésre ki kellene terjeszteni a rendelet szerinti, a bírósági határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendszert. A 20. cikk értelmében vett ideiglenes intézkedéseket a csoportból néhányan a 2. cikk 4. pontja szerinti „határozatnak" tekintik, mások azonban nem osztják ezt a nézetet, abban viszont valamennyien egyetértenek, hogy a 21. és azt követő cikkek alkalmazandók rájuk.

82. Az anya jogorvoslati kérelmének, valamint az apa megtámadott végzés elismerésére vonatkozó kérelmének a kimenetele az alkalmazott megközelítéstől függően eltérő lehet. A fellebbviteli bírósághoz hasonlóan a Bundesgerichtshof is elfogadja, hogy a végzés nem sérti a német közrendet, hogy az anyának megfelelő lehetősége volt ügyének spanyol bíróság előtti vitelére, és hogy a végzés elismerése és végrehajtása nem tagadható meg azzal az indokkal, hogy a 18 hónapos gyermekeket nem hallgatták meg.

83. A Bundesfinanzhof a fentiek alapján a következő kérdésben kér előzetes döntést:

„Alkalmazhatóak-e a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a […] rendelet 21. és az azt követő cikkeinek a rendelet 2. cikke 4. pontja szerinti, más tagállamban hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló előírásai a […] rendelet 20. cikke szerinti felügyeleti joggal kapcsolatos ideiglenes intézkedésekre is?"

84. A Bíróság által feltett kérdésre, miszerint indokolt-e a Bíróság eljárási szabályzata 104b. cikkében előírt sürgősségi eljárás, a Bundesgerichtshof megerősítette, hogy ezt nem tartja szükségesnek. A Bíróság ezt hivatalból sem kezdeményezte, a Bíróság elnöke azonban az eljárási szabályzat 55. cikke 2.§-ának első bekezdése alapján úgy döntött, hogy az ügyet soron kívül kell elbírálni.

38 – Vesd össze a 166/80. sz., Klomps kontra Michel ügyben 1981. június 16-án hozott ítélettel (EBHT 1981., 1593. o.).

85. Írásbeli észrevételt az anya, a cseh, a német, a magyar, az olasz, a portugál, a spanyol kormány, az Egyesült Királyság Kormánya, valamint a Bizottság terjesztett elő. A fenti felek a 2010. március 17-én tartott tárgyaláson az olasz, a magyar és a portugál kormány kivételével képviseltették magukat, és szóbeli észrevételt adtak elő. Az apa a Bíróság előtt nem képviseltette magát.

Értékelés

Általános megfontolások

86. A szülők közötti kapcsolat megromlását követően a gyermekek felügyeletével kapcsolatos jogviták a legelkeseredettebb és érzelmileg legfeszültebb ügyek, amelyeket a bíróságoknak rendezniük kell. Az ilyen jogviták által keltett ösztönös indulatok lecsillapítása igencsak igénybe veszi a tanácsadók, szociális munkások és jogászok képességeit. Amikor bírósági határozatra van szükség, azt gyakran legalább az egyik érintett szülő igazságtalannak érzi.

87. Amikor az ilyen jogviták több országra és több jogrendszerre kiterjednek – ahogyan az napjaink Európai Uniójában egyre inkább általánossá válik –, a nehézségeket tovább súlyosbíthatja a bizonytalanság, hogy melyik hatóság jár el, és annak a valószínűsége, hogy valamelyik szülőnek a sajátjánál is ismeretlenebb jogrendszerrel, gyakran a sajátjától idegen nyelven kell megbirkóznia.

88. Mindennek a tetejében, a köztudatban létezik az a széles körben elterjedt, félig kimondott gyanú – és ezt gyakran támogatja a közmédia, amely hajlamos megragadni az ilyen alapvető emberi érdekeket érintő ügyeket –, hogy a külföldi bíróságok a belföldi bíróságokhoz képest kevésbé igazságosak, és saját állampolgáraikat nagyobb valószínűséggel méltánytalan előnyben részesítik.

89. Ezeket a nehézségeket szabályozással nem lehet megszüntetni. Rámutatnak viszont arra, hogy nagy szükség van a joghatóságra és a határozatok elismerésére és végrehajtásra vonatkozó, az egész EU-ra kiterjedő egyértelmű szabályrendszerre ezen a területen, ahol a késlekedés és a bizonytalanság különösen hátrányos lehet az elsősorban érintettek, vagyis a gyermekek alapvető érdekeire. A rendelet ilyen szabályrendszert kíván létrehozni. Kétség esetén (ami néhány esetben előfordult, legalábbis a Bundesgerichtshof által összefoglalt német tudományos szerzők körében) az

értelmezést a Bíróságnak kell egyértelművé tennie [39].

90. Ezeket a szabályokat pártatlanul, minden olyan hatástól mentesen kell alkalmazni, amelyek az érdemi döntésre befolyással lehetnek. Ezek a szabályok tisztán eljárásjogi természetűek. Céljuk elsősorban annak biztosítása, hogy az érdemi kérdésekben gyors döntést hozhasson – nem elsietve, ugyanakkor a joghatóság feletti esetleges hosszadalmas jogvitából következő késlekedéstől mentesen – valamely olyan bíróság, amelynek joghatósága a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével és különös tekintettel a közelség követelményére, egyértelműen megállapítható; másodsorban pedig, hogy az így meghatározott bíróság határozatai teljes mértékben, késlekedés nélkül, az Európai Unió egész területén érvényesüljenek.

91. A joghatóságot illetően a rendeletet az eljáró bíróság megállapítására irányadó egyértelmű szabályrendszer létrehozásának szándékával alkották meg. Elkerülhetetlen azonban, hogy lesznek olyan helyzetek, amelyekben felmerül bizonyos fokú bizonytalanság. Ezért, valamint annak veszélye miatt, hogy egy csalódott szülő a bíróságnak saját joghatósága megállapítására vonatkozó döntését gondolatban a hátrányos érdemi döntéssel kapcsolja össze, és önmagában valószínűleg eleve igazságtalannak látja, alapvető fontosságú, hogy a joghatóság megállapítását minden egyes esetben a lehető legkifejezettebben, legvilágosabban és legalaposabban kell megindokolni. Sajnálatos, hogy a megtámadott végzés nem felel meg ennek az alapvető célnak.

92. Az elismerést és végrehajtást illetően a rendelet a kölcsönös bizalom különösen magas fokán alapszik, és az elismerést minden különös eljárás igénybevétele nélkül, az elismerés megtagadásának okait a lehető legkevesebbre korlátozva, és az eredetileg eljáró bíróság joghatóságának és érdemi határozatának felülvizsgálatát megtiltva követeli meg. A kölcsönös bizalom ilyen foka – amely a szóban forgó eljárásokat egyébként megkeserítő késlekedés és konfliktusok elkerülése érdekében alapvető – viszont a felelősség magas fokát rója a joghatóságot gyakorló bíróságra, és megfelelő eljárási garanciákat követel meg az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban, tekintve, hogy az eljárás eredményeképpen született határozat általában nem támadható meg az elismerés és végrehajtás helye szerinti tagállamban.

93. E vonatkozásban csak idézni tudok a jelen ügyben tartott tárgyalást követő napon közzétett, a büntetőeljárás során igénybe

39 – Lásd még Bot főtanácsnok C-403/09. PPU. sz. Detiček-ügyre (2009. december 23-i ítélet, EBHT 2009., I-12193. o.) vonatkozó állásfoglalásának 70–74. pontjában kifejtett álláspontját.

vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló irányelv elfogadására vonatkozó kezdeményezésből [40]. Az irányelvjavaslat negyedik preambulumbekezdése a következőképpen szól:

„Kölcsönös elismerés csak a bizalom szellemében működhet hatékonyan, amikor nem csupán az igazságügyi hatóságok, hanem a büntetőeljárás összes szereplője egyenértékűnek tekinti a többi tagország igazságügyi hatóságainak határozatait a saját tagállamáéval. Ez nemcsak a partner szabályainak megfelelőségébe, hanem ezen szabályok megfelelő alkalmazásába vetett bizalmat jelent."

94. A fenti kijelentés véleményem szerint a büntetőeljárás területéről teljes egészében átültethető a gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősséggel, felügyelettel és gondoskodással kapcsolatos eljárásokra.

Az ikrek és a rendelet

95. A jelen ügy figyelemre méltó jellemzője, hogy ikergyermekek felügyelete feletti jogvitára vonatkozik, akik jelenleg különböző tagállamokban tartózkodnak – és mára talán a rendelet értelmében vett szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek. A szülői felelősséggel, felügyelettel és gondoskodással kapcsolatos bármilyen döntésre irányadó rendkívül fontos elv, hogy a testvéreknek – és legfőképpen ikreknek – együtt kell maradniuk, kivéve ha nagyon rendkívüli okok ennek az ellenkezőjét követelik meg. Legalábbis az alapvetőnek tűnik, hogy a felügyeletük kérdéséről ugyanannak a bíróságnak kellene határoznia – amelyre a megtámadott végzés valóban súlyt helyez.

96. A rendelet az ilyen helyzetekre nem tartalmaz különös rendelkezéseket. [41] Ez szerencsétlen mulasztásnak tűnik, jóllehet elfogadom, hogy az ilyen rendelkezés pontos megfogalmazása kényes kérdésnek bizonyulna. Ilyen szabály hiánya mellett azonban a rendelet tartalmaz olyan rendelkezést (15. cikk), amely alapján a joghatósággal

40 – A Belga Királyság, a Németországi Szövetségi Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Spanyol Királyság, a Francia Köztársaság, az Olasz Köztársaság, a Luxembourgi Nagyhercegség, a Magyar Köztársaság, az Osztrák Köztársaság, a Portugál Köztársaság, Románia, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság kezdeményezése a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv elfogadása céljából (HL 2010. C 69., 1. o.).

41 – Kézenfekvő – jóllehet egyik esetben sem láttam erre irányuló kifejezett állítást –, hogy a spanyol bíróság a megtámadott végzésben, valamint a spanyol kormány a tárgyaláson előadott észrevételeiben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a rendelet szempontjából úgy kell tekinteni, hogy az ikrek közös szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek, és nem szereznek új szokásos tartózkodási helyet mindaddig, amíg *mindketten* másik tagállamba nem költöznek. Álláspontjuk ellenére a rendelet ilyen szabályt nem tartalmaz, és számomra úgy tűnik, hogy ilyet nem is lehet levezetni belőle.

rendelkező bíróság az ügyet másik tagállam bíróságához teheti át, amelyhez a gyermeket szoros kötelék fűzi, ha ez utóbbi bíróság alkalmasabb az ügy tárgyalásához, és ha ez a gyermek alapvető érdekének megfelel; és előírja, hogy a bíróságoknak ennek érdekében együtt kell működniük. Megköveteli azt is (55. cikk), hogy a központi hatóságok a rendelkezés alkalmazásának érdekében elősegítsék a bíróságok közötti kapcsolattartást. A Bíróság az A.-ügyben hozott ítéletében [42] kiemelte a nemzeti bíróságok azon kötelezettségét, hogy közvetlenül vagy a központi hatóságok útján működjenek együtt.

97. Kívánatos lenne, hogy a jelenlegihez hasonló ügyekben – amelyek két ikergyermek felügyeletével kapcsolatos egyetlen jogvitát foglalnak magukban, és amelyektől legalábbis a helyzet egészének egységes és koherens értékelése elvárható – az érintett bíróságok és központi hatóságok kezdeményező módon tekintenének a fenti rendelkezések alkalmazására, azzal a szándékkal, hogy megegyezés jöjjön létre abban, hogy az ügyet egyetlen és ugyanazon bíróságnak kell elbírálnia, nevezetesen annak, amelyik a kettő közül valamennyi körülményt, különösen az ikrek érdekeit figyelembe véve alkalmasabbnak tűnik.

42 – Hivatkozás a fenti 37. lábjegyzetben, 61. és azt követő pontok, valamint a rendelkező rész 4. és 5. pontja.

98. Az eljárás korai szakaszában létrejött ilyen megegyezés alkalmas lehet arra, hogy – a gyermekek alapvető érdekében – elhárítsa a hosszadalmas jogorvoslati eljárásokat, a joghatóság feletti jogvitákat és a Bírósághoz intézett előzetes döntéshozatal iránti kérelmeket. Előfordulhat, hogy az egyik bíróság számára a csupán az egyik szülő által előterjesztett bizonyítékok alapján úgy tűnik, veszélyekkel jár a joghatóság másik bíróságnak való átengedése. A kapcsolattartás és együttműködés azonban eloszlathatja ezt az első benyomást, és a kapcsolattartásra és együttműködésre tett kísérlet alapvetőnek tűnik a gyermekek érdekében.

99. Sajnálatos módon a Bírósághoz nem jutott el arra vonatkozó jelzés, hogy a jelen ügyben ilyen kezdeményezés történt.

100. Még sajnálatosabb lenne – és a közösségi jogalkotó kudarcára utalna –, ha a rendelet gépies alkalmazása azt eredményezné, hogy az ikergyermekek szülői felelősségével kapcsolatos egyetlen kérdés végül két különböző tagállam bíróságai között kerülne felosztásra, amelyek – a gyermekek nyilvánvaló hátrányára – eltérő helyzeteket eredményező különböző határozatokat hoznának.

Az előzetes kérdés és a 20. cikk alkalmazási köre

101. A német bíróságoknak azt kell eldönteniük, hogy a rendelet értelmében a megtámadott végzést el kell-e ismerni és végre kell-e hajtani Németországban.

102. A Bundesgerichtshof által a Bíróság elé terjesztett előzetes kérdés lényegében az, hogy a rendelet 20. cikke értelmében vett olyan ideiglenes intézkedéseket, amelyek a meghozataluk helye szerinti tagállamban végrehajthatók, a többi tagállamban más végrehajtható határozatokkal azonos módon kell-e elismerni és végrehajtani.

103. Az tehát a feltételezés, hogy a megtámadott végzés a 20. cikk alá tartozik. E feltételezés alapja azonban nem teljesen egyértelmű. A német kormány tárgyaláson előadott magyarázata szerint elképzelhető, hogy a Bundesgerichtshof az anya felülvizsgálati kérelmének megfogalmazása, vagy az elsőfokú bíróság megállapításai alapján jutott erre. Mindenesetre elfogadhatónak tűnik, hogy a feltételezést vagy arra alapozták, hogy a spanyol bíróság szerint a 20. cikk (1) bekezdésében foglalt feltételek teljesültek, vagy arra, hogy minden ideiglenes intézkedés, az azt meghozó bíróságtól függetlenül, a 20. cikk alá tartozik. Ha azonban ez a helyzet, számomra egyik feltételezés sem tűnik igazoltnak.

104. Az elsőt illetően, a Bírósághoz benyújtott több észrevételben is kiemelték, hogy a megtámadott végzés egyáltalán nem hivatkozik a 20. cikkre, és M. a kérdéses időben már nem tartózkodott Spanyolországban. A végzés nem tartalmazza, hogy a spanyol bíróság pontosan mire alapította saját joghatóságát. A végzésben foglalt valamennyi megállapítás magyarázható azonban azzal a feltételezéssel, hogy a spanyol bíróság úgy tekintette, a szülői felelősséggel kapcsolatos érdemi döntés meghozatalára mindkét gyermek tekintetében joghatósággal rendelkezik [43], és ideiglenes intézkedése eljárásjogi szempontból nem a 20. cikkben foglalt esetekben tett sürgős intézkedés, hanem ideiglenes előzmény, amely az érdemi eljárásban mindkét szülő által teljes körűen benyújtott beadványok alapján hozott végleges döntéshez vezet.

43 – Lásd a fenti 54–61. pontot. Bizonyos körülmények között a szülők utolsó közös lakóhelye és az apa folyamatos tartózkodási helye a 12. cikk (1) bekezdése alapján megalapozhatta volna a joghatóságot Spanyolországban (lásd a fenti 4. lábjegyzetet), míg M. ottani előző szokásos tartózkodási helye, azzal együtt, hogy az apa elvitele ellen (jóllehet némiképp bizonytalan módon) tiltakozott, a 10. cikk szerint megalapozta volna a joghatóságot (lásd a fenti 10. pontot); és a 19. cikk szerinti elsőbbségre való hivatkozásnak csak az érdemi döntés meghozatalára vonatkozó joghatósággal kapcsolatos vitákban van jelentősége (lásd még a lenti 169. pontot.).

105. A másodikat illetően úgy tűnik számomra, hogy ez az értelmezés nem állja meg a helyét.

106. Először, a rendelet 8–15. cikke a szülői felelősséggel kapcsolatos joghatóságra vonatkozó átfogó szabályrendszert fektet le. Az ilyen ügyek természetéből fakadóan számos ideiglenes jellegű határozat születik. A 20. cikk viszont egyértelművé teszi, hogy e szabályok nem zárják ki, hogy a tagállamok bíróságai a nemzeti jog alapján sürgős ideiglenes intézkedéseket hozzanak az adott államban tartózkodó személyekkel kapcsolatosan, még abban az esetben is, ha az érdemi döntés meghozatalára más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal, és az ilyen intézkedések hatályukat veszítik, ha ez utóbbi bíróság megtette a megfelelő lépéseket. A rendelkezésnek nem célja valamennyi ideiglenes intézkedés szabályozása. Nem célja az ügy érdemével kapcsolatos joghatóság meghatározása sem. Csupán azt teszi lehetővé, hogy meghatározott esetekben valamely másik bíróság, amely erre a célra az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező bíróságnál átmenetileg alkalmasabb, sürgősen szükséges ideiglenes intézkedéseket hozzon, amelyek viszont alárendelt szerepet töltenek be az utóbbi bíróság által hozott intézkedésekhez képest [44].

107. Mindezek alapján a 20. cikkben foglalt esetekben hozott intézkedések jogi helyzetére korlátozódó válasz nem segít a megtámadott végzés elismerésére és végrehajtására vonatkozó érdemi kérdés megoldásában – jóllehet talán a Bundesgerichtshofnak segítene az előtte folyamatban lévő jogorvoslati kérelem elbírálásában, ha a határozatot (a nemzeti eljárás szabályai következtében) azon az alapon kell meghoznia, hogy a megtámadott végzést *valóban* a 20. cikkben foglalt esetekben hozták. Még kevésbé segítene, ha a kérdésre adandó választ, a cseh kormány javaslata szerint, azon az alapon megtagadnánk, hogy az a tények fényében hipotetikus jellegű.

108. A Bíróság ezzel szemben következetesen úgy vélte, hogy az előzetes döntéshozatal iránti eljárás során, amely a Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti együttműködést igényel, a Bíróságnak hasznos választ kell adnia, amely megkönnyíti az előtte folyamatban lévő jogvita eldöntését. Ennek érdekében a Bíróság feladata az EU-jog minden szükséges rendelkezésének az értelmezése, még akkor is, ha a bíróságok az általuk feltett kérdésekben nem jelölik meg kifejezetten e rendelkezéseket, és adott esetben a Bíróságnak át kell fogalmaznia a feltett kérdéseket [45].

109. Még inkább erre a megközelítésre van szükség a szülői felelősséggel kapcsolatos jogvitában, amely már így is rendkívül hosszú

44 – Lásd még a lenti 169. pontot.

45 – Lásd például a C-329/06. és C-343/06. sz., Wiedermann és Funk egyesített ügyekben 2008. június 26-án hozott ítélet (EBHT 2008., I-4635. o.) 45. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

ideje zajlik. Több mint két év, és az ikrek életének több mint fele eltelt azóta, hogy a spanyol bíróság meghozta a megtámadott végzést, és arról igazolást állított ki. Ez teljes mértékben ellentétes a rendelet azon központi céljával, hogy a gyermek alapvető érdekeit szolgálva biztosítsa, hogy a határozatokat a helyzet határokon átnyúló jellegéből adódó eljárási késedelemtől mentesen, azonnal meghozzák és végrehajtsák.

110. Ennélfogva nem értek egyet a német kormány megszorító megközelítésével (miszerint a feltett kérdéseket elvileg – az előtte folyamatban lévő eljárás és kérdések teljes ismeretében – csak a kérdést előterjesztő bíróság határozhatja meg és korlátozhatja). Inkább arra törekszem, hogy valamennyi nyilvánvalóan lényeges kérdést és rendelkezést figyelembe vegyek abból a célból, hogy az ikrek alapvető érdekében és a helyzet mielőbbi megoldására figyelemmel a lehető leghasznosabb választ adjam.

111. A kérdések körének meghatározása során meg kell jegyezni, hogy az apának a Bundesgerichtshof előtti eljárás tárgyát képező kérelme *ténylegesen* csak a Németországban tartózkodó M. tekintetében kéri a megtámadott végzés elismerését és végrehajtását. A Spanyolországban maradó S. tekintetében nincs szükség a végzés elismerésére, és nincs lehetőség a Németországban történő végrehajtásra. Az Amtsgericht Stuttgart előtt folyamatban lévő ügyben ettől elkülönül az a kérdés (amelyet a Madridi Audiencia Provincial előtti jogorvoslati eljárásban szintén tekintetbe vettek), hogy az egyik vagy mindkét ikergyermekkel kapcsolatos szülői felelősség meghatározására a német vagy a spanyol bíróságok rendelkeznek-e joghatósággal; azonban erre vonatkozó kérdést nem terjesztettek a Bíróság elé. Mindazonáltal, mivel a két kérdés összetartozik, néhány megfontolás, legalábbis közvetve, érintheti ezen utóbbi kérdést is.

112. Ahogyan arról már volt szó, a rendelet a határozatok csaknem automatikus elismerését és végrehajtását írja elő, amely a kölcsönös bizalom magas fokán alapul, és amely ezért a felelősség és együttműködés magas fokát igényli. Az elismerés és a végrehajtás tekintetében vannak ugyan kivételek, elvárható azonban, hogy főszabályként a spanyol bíróság megtámadott végzése Németországban elismerésre és végrehajtásra kerüljön.

113. A fenti eredménnyel szemben számos ellenvetést terjesztettek elő – elsősorban az anya, de több tagállam is előadott egymást részben fedő megfontolásokat. Lényegében öt ilyen érv van: (i) a spanyol bíróság a rendelet alapján M. tekintetében nem rendelkezett az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal a szülői felelősségre vonatkozó

döntés meghozatalára; (ii) a megtámadott végzés ideiglenes intézkedésnek minősül, és a rendelet 21. és azt követő cikkei alapján az ideiglenes intézkedéseket nem kell elismerni és végrehajtani; (iii) a megtámadott végzés a rendelet 20. cikke értelmében ideiglenes intézkedésnek minősül, és az ilyen különös ideiglenes intézkedéseket a rendelet 21. és azt követő cikkei alapján nem kell elismerni és végrehajtani; (iv) a spanyol bíróság a rendelet 20. cikke alapján nem volt jogosult M. tekintetében a szülői felelősségre vonatkozó döntést hozni; és (v) a spanyol bíróság által a rendelet 39. cikke szerint kibocsátott igazolás ellenére a megtámadott végzés végrehajthatósága megszűnt Spanyolországban, mivel az apa a végzés kézhezvételétől számított 30 munkanapon belül nem kezdeményezett érdemi eljárást.

114. A fenti kérdések mindegyikét rendszertani keretben vizsgálom meg, melynek kapcsán tekintetbe veszem a megtámadott végzés természetét, amely kérdés alapvetőnek tűnik az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó végleges döntés meghozatalához.

115. Először abból a feltételezésből indulok ki, hogy a spanyol bíróság úgy tekintette, a rendelet 8. és azt követő cikkei alapján mindkét ikergyermek tekintetében az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkezik. Megvizsgálom, a rendelet milyen módon teszi lehetővé az anya számára annak biztosítását, hogy amennyiben a joghatóságot vitatja, a végzés elismerésére és végrehajtására ne kerüljön sor Németországban. Ebben az összefüggésben fontolóra veszem, hogy jelent-e különbséget a megtámadott végzés ideiglenes jellege.

116. Másodszor azt feltételezem, hogy a spanyol bíróság figyelembe vette, hogy ugyan (M. tekintetében) nem rendelkezik az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal, azonban ideiglenes intézkedését a rendelet 20. cikke lehetővé teszi; és felteszem azt a kérdést, hogy az említett cikk tárgyát képező intézkedések a többi tagállamban rendes körülmények között elismerhetők és végrehajthatók-e. Amennyiben igen, ismét megvizsgálom, milyen lépések tehetők a joghatóság vitatása esetén.

117. A fenti feltételezések megvitatása előtt azonban hasznosnak tűnik annak rövid tisztázása, mit is jelent az „ideiglenes” intézkedés fogalma.

„Ideiglenes” intézkedés

118. Első látásra kétségesnek tűnhet, hogy valóban szükség van-e a tisztázásra: az ideiglenes intézkedés, magától értetődően, olyan intézkedés, amely hatásait csak korlátozott ideig fejti ki – bizonyos esemény bekövetkeztéig vagy bizonyos idő elteltéig.

119. A családjog természetéből és lényegéből következik azonban, hogy – ahogyan a gyermekek felnőnek, és a körülmények megváltoznak – a szülői felelősséggel kapcsolatos *érdemi* határozatokat esetleg módosítani kell (vagy ténylegesen meg kell változtatni). Következésképpen az ilyen határozatok nem véglegesek abban az értelemben, ahogyan a válást kimondó határozatok véglegesek. Továbbá, a szülői felelősséggel kapcsolatos valamennyi határozat csupán korlátozott ideig fejti ki hatását, amennyiben a gyermek nagykorúságának elérésekor szükségképpen hatályát veszti.

120. A rendelet 20. cikkének összefüggésében a helyzet egyértelmű: az ideiglenes intézkedés a sürgős esetekben hozott olyan intézkedés, amely hatályát veszti, ha az érdemi ügyet tekintve joghatósággal rendelkező tagállam bírósága megtette az általa megfelelőnek ítélt intézkedéseket.

121. Analógia útján megállapítható, hogy az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező bíróság szülői felelősséggel kapcsolatban hozott ideiglenes intézkedését gyakran a halasztást nem tűrő helyzetek megoldása érdekében hozzák, amikor a kérdés teljes körű megfontolása nem lehetséges; és meghozataluk kifejezett szándéka elvileg az, hogy egy alaposabb megfontolást követően hozott későbbi határozat azt hatályon kívül helyezze, amelyet viszont már *nem* kifejezetten olyan szándékkal hoznak, hogy annak más intézkedés lépjen a helyébe, vagy módosításra kerüljön, kivéve ha a körülményekben változás következik be. Tömören, ez utóbbi típusú határozatra, mivel az valójában nem végleges, „szilárd" határozatként fogok hivatkozni.

122. Ezért ebben az összefüggésben az ideiglenes intézkedés általános (és szükséges is, amennyiben a 20. cikk is szerepet kap,) jellemzője a sürgősség bizonyos foka. Fontosnak tűnik emlékezni arra, hogy a sürgős intézkedéseket gyakran egyszerűsített eljárás keretében hozzák, amelyből az általános eljárási garanciák valamelyike hiányozhat. Elképzelhető, hogy nincs lehetőség valamennyi érdekelt fél meghallgatására, vagy valamennyi jelentős bizonyíték figyelembevételére. Néhány határozat akár telefonon is meghozható, amely az ügyiratban csupán egy kézzel írt feljegyzést eredményez [46].

123. A fenti megfontolásokat szem előtt tartva rátérek a fent kifejtett két feltételezés megvitatására.

46 – Az 1996. évi Hágai Egyezményre vonatkozó Legarde-jelentés tartalmazza ezt a példát, hivatkozás a fenti 16. lábjegyzetben, 120. pont.

Az első feltételezés: az ügy érdemével kapcsolatos joghatóság

apa általi megindítása idején a megtámadott végzés Spanyolországban már nem volt érvényes – erre a kérdésre a lenti 148. és azt követő pontokban visszatérek.

Szilárd határozat

125. Az is egyértelmű továbbá, hogy az elismerés és végrehajtás helye szerinti tagállamok bíróságai sem az eredetileg eljáró bíróság joghatóságát, sem a döntés érdemi részét nem vizsgálhatják felül.

124. A rendelet szövege és szerkezete teljesen egyértelmű: valamely tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás nélkül el kell ismerni, és a valamely tagállamban hozott, ott végrehajtható és kézbesített határozatot a többi tagállamban végre kell hajtani, amennyiben a rendeletben előírt eljárás keretében végrehajthatóvá nyilvánították. Az elismerést és a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelem teljesítését kizáró különös és korlátozott okok körét a 23. cikk, együttes olvasatban a 31. cikk (2) bekezdésével határozza meg – amelyhez, amint az a 28. cikk (1) bekezdéséből egyértelmű, feltehetőleg hozzá kell tenni az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban a végrehajthatóság hiányát, valamint az alperesnek történő kézbesítés hiányát. Ha a fenti okok egyike sem áll fenn, egyszerűen nincs lehetőség az elismerés és végrehajtás megtagadására. A jelen ügyben arra az egyetlen okra hivatkoztak (amelyet az anya az Amtsgericht Stuttgart előtt terjesztett elő), hogy a Németországban történő végrehajthatóvá nyilvánításra irányuló eljárás

126. A joghatóság felülvizsgálatának tilalma a rendelet 19. cikkének is velejárója a perfüggőséggel kapcsolatban. Amennyiben azonos jogalapból származó, ugyanarra a gyermekre vonatkozó eljárást különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak, a később megkeresett bíróság az elsőként megkeresett bíróság joghatóságának megállapításáig hivatalból felfüggeszti az eljárást, amely esetben e bíróság javára megállapítja saját joghatóságának hiányát. Továbbá, a Brüsszeli Egyezmény 21. cikkének érdemben egyező rendelkezésével kapcsolatos ítélkezési gyakorlat szerint az elsőként megkeresett bíróságnak kell megállapítania saját joghatósága

fennállását [47]. (Egyetértek azzal, hogy a Brüsszeli Egyezményre és az annak helyébe lépett 44/2001 rendeletre vonatkozó ítélkezési gyakorlatot nem lehet automatikusan és válogatás nélkül a jelen rendeletre alkalmazni [48], azonban e tekintetben nem látok okot az átültetés mellőzésére.)

127. Mit lehet tenni abban az esetben, ha – mint a jelen ügyben is – a fél vitatja annak a bíróságnak a joghatóságát, amely az elismerni vagy végrehajtani kért határozatot hozta? A nyilvánvaló válasz az, hogy ez az adott bíróság előtt tehető meg. Amennyiben a megtámadott végzés a szülői felelősséggel kapcsolatos szilárd határozat lett volna, a rendelet egyértelműen nem tette volna lehetővé, hogy az anya Németországban elismerésének vagy végrehajtásának megtagadását kérelmezze, vagy ott ezt követően új, szilárd határozatra irányuló eljárást indítson azon az alapon, hogy nem a spanyol, hanem a német bíróságok rendelkeznek joghatósággal. Következésképpen, az egyetlen jogorvoslat a spanyol bíróság joghatóságának megállapítása ellen a spanyol rendszerben benyújtott jogorvoslati kérelem lett volna [49], a legkésőbb az utolsó jogorvoslati fórumon a Bírósághoz benyújtható előzetes döntéshozatal iránti kérelem lehetőségével.

128. Az ilyen eljárás hosszadalmasnak bizonyulhat [50] (jóllehet reménykedni lehet abban, hogy az eljárást a lehető leggyorsabban folytatják le, és természetesen, kétség esetén már az elsőfokú bíróság is intézhet a Bírósághoz kérdést, és kérhet sürgős eljárást), azonban a rendelet alapján ez az egyetlen igénybe vehető eljárás. Ez a joghatóság megállapítása során ismét a nemzeti bíróság nagyfokú felelősségét, valamint a kifejezett, teljes körű és egyértelmű indokolás szükségességét hangsúlyozza. Csak az ilyen lelkiismeretesség segítheti elő a rendelet által megkívánt kölcsönös bizalom igazi légkörét, és – adott esetben – a jogorvoslati kérelmet elbíráló bíróság, a végrehajtás helye szerinti tagállam bírósága vagy a jelen Bíróság

47 – A C-351/89. sz., Overseas Union Insurance és társai ügyben 1991. június 27-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-3317. o.) 22. és azt követő pontjaiban a Bíróság megjegyezte, hogy a negatív joghatósági összeütközések elkerülésére vonatkozó cél elérhető, anélkül hogy a később megkeresett bíróság az először megkeresett bíróság joghatóságát vizsgálja, és a később megkeresett bíróság semmi esetre sem alkalmasabb az először megkeresett bíróság joghatósága fennállásának meghatározására. Az Egyezmény szabályai mindkét bíróság tekintetében azonosak, és mindkét bíróság ugyanolyan felhatalmazással értelmezheti és alkalmazhatja azokat. Amennyiben az először megkeresett bíróság joghatóságát vitatják, a később megkeresett bíróság, ha saját joghatósága hiányát nem állapítja meg, az eljárást csupán felfüggesztheti, de maga nem vizsgálhatja az először megkeresett bíróság joghatóságát. A C-116/02. sz. Gasser-ügyben 2003. december 9-én hozott ítéletének (EBHT 2003., I-14693. o.) 46. és azt követő pontjaiban a Bíróság megerősítette a fenti megállapításokat, és kiemelte, hogy a 21. cikk egyértelműen és kizárólag az érintett bíróságok megkeresésének időbeli sorrendjén alapuló eljárási szabály.

48 – Lásd, például, Kokott főtanácsnok fenti 37. lábjegyzetben hivatkozott A.-ügyre vonatkozó indítványának 63. és 64. pontját.

49 – Ahogyan azt az utóbb Spanyolországban indított érdemi eljárásban ténylegesen meg is tette, még a szilárd határozat meghozatala előtt.

50 – Az anya írásbeli és a tárgyaláson tett nyilatkozatai alapján megjegyzem, hogy a spanyol bíróság 2008. október 28-án hozott, az érdemi eljárásban mindkét ikergyermek tekintetében nemzetközi joghatósága megerősítésére vonatkozó határozata ellen benyújtott jogorvoslati kérelmét 2010 februárjáig vagy márciusáig nem bírálták el.

csak ilyen indokolás alapján képes a vitatott kérdéseket a lehető leggyorsabban elbírálni.

különböztetik meg az alapján, hogy az ily módon széles körűen megfogalmazott határozat ideiglenes, vagy sem; az elismerésről és végrehajtásról szóló III. fejezet rendelkezései, szintén megkülönböztetés nélkül, a határozatok elismerésére és végrehajtására utalnak; és e fejezeten belül a 23. cikk b) pontja tekintetbe veszi, hogy sürgős esetekben „határozat" hozható, amely arra utal, hogy ez a határozat ideiglenes is lehet.

Ideiglenes határozat

129. Mennyiben változik a helyzet, ha a határozat (amelyet a saját érdemi ügyre vonatkozó joghatóságát megállapító bíróság hozott) egyértelműen ideiglenes jellegű? Talán ez lehet a jelen ügy tárgyát képező helyzet kézenfekvő elemzése.

130. Először, ahogyan azt több írásbeli észrevételben is hangsúlyozták, a rendelet nem tesz kifejezetten különbséget egyrészt a végleges vagy szilárd határozat, másrészt az ideiglenes határozat között. A 2. cikk 4. pontja a „határozat" fogalmát széles körűen, a hivatalos terminológiára hivatkozás nélkül határozza meg, és nem tartalmaz valamely kategória kizárására való utalást; a joghatóságról szóló II. fejezet rendelkezései [51] az eljárásokat nem

131. Nem látok semmilyen, az ideiglenes intézkedések jellegével kapcsolatos kényszerítők okot arra, hogy köztük megkülönböztetést tegyek. Az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező bíróság annak a tagállamnak a bírósága, amellyel a gyermek, főszabály szerint, a legközelebbi kapcsolatban (legalább szoros kötelékben) áll. Ez az a bíróság, amely a szülői felelősség kérdésében érdemi határozatot hoz, amely határozatot a rendelet értelmében a többi tagállamban el kell ismerni és végre kel hajtani. Szükségképpen joghatósággal rendelkezik arra is, hogy minden szükséges ideiglenes intézkedést megtegyen a szilárd határozat meghozataláig [52]. Az ilyen ideiglenes intézkedések szoros kapcsolatban lesznek az utóbb hozott szilárd határozattal. A bíróság az ilyen intézkedésekről – többek között – a saját azon kötelessége fényében fog dönteni, hogy a szilárd határozatot olyan gyorsan meghozza, ami még összeegyeztethető az ügy érdemének alapos vizsgálatával;

51 – A 20. cikk kivételével, amelyre a jelenlegi feltételezés nem vonatkozik.

52 – Amint azt a Bíróság a fenti 39. lábjegyzetben hivatkozott Detiček-ügyben hozott ítéletében legalábbis közvetve elismerte, amelyben megállapításra került, hogy az érdemi döntésre joghatósággal rendelkező bíróság által a felügyelet kérdésében hozott ideiglenes határozat elsőbbséget élvez a bizonyítottan a 20. cikken alapuló utóbbi ideiglenes határozattal szemben, amelyet annak a tagállamnak a bírósága hozott, ahová a gyermeket a korábbi határozat értelmében jogellenesen vitték el.

és amennyire lehetséges, annak biztosítására fog törekedni, hogy ezt a határozatot az ideiglenes intézkedések ne veszélyeztessék vagy határozzák meg előre.

132. Ebben a fényben látva úgy tűnik számomra, hogy a rendelet értelmében az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező bíróság által hozott ideiglenes intézkedéseket a többi tagállamban ugyanolyan feltételekkel kell elismerni és végrehajtani, mint az ugyanazon bíróság által hozott utóbbi határozatot. Minden más megközelítés – a folyamatosság biztosítása érdekében tett erőfeszítések aláásásával – magában hordozná az utóbb hozott határozat veszélyeztetésének kockázatát, és így nagymértékben hatástalanná tenné a rendeletet az Európai Unió területén a családjogi bíróságok által napi szinten hozott különböző típusú határozatok tekintetében.

133. Mindazonáltal az az érv is felhozható, hogy az automatikus elismerés és végrehajtás ellen szól az ideiglenes intézkedés meghozatalához vezető eljárások gyakran egyszerűsített jellege, amelyből esetleg hiányozhatnak a tisztességes eljáráshoz való jogot általában biztosító eljárási garanciák.

134. Erre azonban azt a válasz lehet adni, hogy a rendelet 23. cikke meghatározza azokat az eseteket, amikor az elismerés és végrehajtás megtagadható, és a jogalkotó nyilvánvalóan gondolt az egyszerűsített eljárásra: a kérelem elutasítható, ha – többek között – (a sürgős eseteket kivéve) nem adtak lehetőséget a gyermek meghallgatására; vagy ha a határozatot az alperes távollétében hozták, és az alperesnek nem adtak megfelelő lehetőséget, hogy védelméről gondoskodhasson; vagy ha a határozat sérti annak a személynek a szülői felelősségét, akinek a meghallgatására nem adtak lehetőséget [53].

135. Következésképpen úgy tűnik, hogy a rendelet az elismerés és végrehajtás rendszerében az általános kizárást nem teszi lehetővé csupán azon az alapon, hogy a szokásos garanciák az eljárás jellegéből kifolyólag hiányozhatnak. Kizárás csak akkor áll fenn, ha egyes különös garanciákat ténylegesen megtagadnak. A jelen ügyben nem merült fel, hogy az ilyen garanciákat megtagadták; a gyermekek túl fiatalok voltak a meghallgatáshoz, és az anyának elegendő lehetőséget biztosítottak a védekezésre, amelyet ő igénybe is vett.

136. Az ideiglenes intézkedések óvatosabb kezelésére vonatkozó másik lehetséges érv szerint az ideiglenes határozat ellen jogorvoslatnak nem feltétlenül van helye, így nem

53 – A 23. cikk b), c) és d) pontja.

biztos, hogy a joghatóságot vitatni kívánó félnek erre lehetősége lesz akár az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban, akár a végrehajtás helye szerinti tagállamban.

137. Az ügy iratanyaga alapján nem egyértelmű, hogy a jelen ügyben ez a helyzet áll-e fenn [54]. Továbbá, álláspontom szerint, ezt nem tisztázták teljes mértékben a spanyol kormány által a Bíróság kérdéseire írásban vagy szóban előadott válaszok sem. Arra azonban történt utalás, hogy a spanyol bíróságnak a megtámadott végzés meghozatalára vonatkozó joghatósága megállapítása ellen lehetett volna jogorvoslattal élni, és úgy tűnik, hogy az anyának legalábbis a későbbi érdemi eljárásban lehetősége volt a joghatóság kifogásolására. Bármi legyen azonban az igazság a jelen körülmények között, ha valamely konkrét ügyben a bíróság joghatóságot megállapító döntése ellen nincs helye jogorvoslatnak, a hozzá benyújtott kifogás esetén ez a bíróság az EUMSZ 267. cikkének harmadik bekezdése (EK 234. cikk) alapján köteles a Bírósághoz előzetes döntéshozatal iránti kérelmet benyújtani – és kérelme, remélhetőleg, sürgősségi eljárásban kerül elbírálásra.

138. A Bírósághoz benyújtott írásbeli észrevételekben az anya másik okot is felsorolt, amely alapján az (érdemi ügyben joghatóságát megállapító bíróság által hozott) ideiglenes intézkedéseket nem ugyanúgy kellene elismerni és végrehajtani, mint a szilárd határozatokat. Először azzal érvelt, hogy a 20. cikkben foglalt esetekben hozott intézkedéseket a többi tagállamban nem kellene elismerni és végrehajtani (amely kérdéssel lent foglalkozom [55]), majd azzal indokol, hogy ugyanezt a megközelítést kell követni, amikor a bíróság ilyen esetben nem jár el, hanem megállapítja az ügy érdemével kapcsolatos joghatóságát, és ezen joghatóság keretén belül ideiglenes intézkedéseket hoz. Ettől eltérő megközelítés a végrehajtás helye szerinti bíróságtól annak meghatározását kívánná meg, hogy az eredetileg eljáró bíróság saját joghatóságát a 8–14. cikkre vagy a 20. cikkre alapozta – miközben az eredetileg eljáró bíróság joghatóságának felülvizsgálatát a rendelet 24. cikke kifejezetten megtiltja.

139. Ez az elemzés álláspontom szerint téves, függetlenül attól, hogy meg kell-e különböztetni az ideiglenes intézkedések két csoportját. Annak meghatározása érdekében, hogy valamely ideiglenes intézkedést a rendelet szabályaiból eredő, az ügy érdemével kapcsolatos joghatóság alapján vagy a 20. cikkben meghatározott esetekben hoztak, nem szükséges az eredetileg eljáró bíróság

54 – Lásd a fenti 63. pontot. Lásd még a C-14/08. sz., Roda Golf & Beach Resort ügyben 2009. június 25_én hozott ítélet (EBHT 2009., I-5439. o.) 24–30. pontját.

55 – Lásd a lenti 156. és az azt követő pontokat.

joghatóságának *felülvizsgálata*, elegendő csupán *meggyőződni* arról, hogy saját joghatóságát mire alapította.

140. Kétségtelen, hogy erről az alapról nem minden esetben könnyű meggyőződni. A jelen ügyben a megtámadott végzés a kívánatoshoz képest nem elég teljes körűen és egyértelműen indokolt, jóllehet úgy tűnik, hogy a spanyol bíróság a kérdést több szempontból is megvizsgálta, és – a 20. cikk kivételével az ügy érdemével kapcsolatos joghatóság fennállásának több lehetséges jogalapjára hivatkozva – meggyőződött saját joghatóságáról. Más ügyekben az indokolás sokkal tömörebb lehet, vagy akár teljes mértékben hiányozhat, ezzel teljes mértékben figyelmen kívül hagyva a nemzeti bíróságoknak a rendeletet átható kölcsönös bizalom elvéből következő kötelezettségei teljesítését.

141. A Bizottság és különösen a német kormány azt javasolja, hogy amennyiben a joghatóság alapja nem állapítható meg egyértelműen annak a határozatnak a szövegéből vagy tartalmából, amelynek az elismerését vagy végrehajtását kérik, akkor a Mietz-ügyben [56] hozott ítélettel fennálló analógia útján feltételezni kell, hogy az a 20. cikken alapul. A tárgyaláson a cseh kormány pontosan ezzel ellentétes álláspontot képviselt.

142. A Mietz-ügyben a Bíróság (a Brüsszeli Egyezmény összefüggésében) hangsúlyozta, hogy az időközi fizetés elrendelése során az eredetileg eljáró bíróság nem hivatkozott kifejezetten az Egyezmény szerinti, az ügy érdemével kapcsolatos joghatóságára, és ilyen joghatóság a határozat szövegéből sem derült ki egyértelműen (ami akkor fordult volna elő, ha például a határozat tartalmazta volna, hogy az alperes az eredetileg eljáró bíróság helye szerinti szerződő államban rendelkezik lakóhellyel, és az Egyezményben foglalt egyik kizárólagos joghatóság sem volt alkalmazandó). Következésképpen a Bíróság úgy ítélte meg, hogy amennyiben az eredetileg eljáró bíróság saját joghatóságának alapjáról nem nyilatkozik, annak a szükségessége, hogy az Egyezmény szabályait nem kerülik meg, megköveteli, hogy a határozatot oly módon kell értelmezni, hogy az ideiglenes intézkedések meghozatalára vonatkozó joghatóságot nem az Egyezményből származtatott valamely, az ügy érdemével kapcsolatos joghatósági szabályra, hanem a saját nemzeti jogára alapította.

143. Ahogyan azt már megjegyeztem, a Brüsszeli Egyezményre és a 44/2001 rendeletre vonatkozó ítélkezési gyakorlat nem valamennyi szempontja alkalmas arra, hogy korlátozás nélkül átültessük a jelen rendelet összefüggéseibe. Úgy tűnik számomra, hogy ez a szempont korlátozásra szorul – nem

56 – A 99/96. sz. ügyben 1999. április 27-én hozott ítélete (EBHT 1999., I-2277. o.), különösen annak 50. és 55. pontja.

látok azonban okot a cseh kormány által javasolt teljes megváltoztatására.

144. A jelen rendelet – a Brüsszeli Egyezménytől és a 44/2001 rendelettől eltérően – kifejezetten elvárja a bíróságok közötti kapcsolattartást, amelyet szükség esetén az adott tagállam központi hatósága is elősegít. Ez összhangban áll a rendeletet átható kölcsönös együttműködés szellemével, hogy az ilyen kapcsolattartás valamennyi kérdésre kiterjedjen, amely elősegíti és meggyorsítja a határozatok elismerésével és végrehajtásával kapcsolatos eljárásokat. Mivel a jelen ügyben csupán arról kell meggyőződni, hogy az eredetileg eljáró bíróság milyen alapon mondta ki saját joghatóságát, a kapcsolattartásnak nem kellene túl nehézkesnek lennie.

145. Következésképpen finomítanám a Bíróságnak a Brüsszeli Egyezmény összefüggésében alkalmazott megközelítését. A rendeletben a fokozott együttműködés és a bíróságok közötti kapcsolattartásra vonatkozó különös szabályok – amelyek igénybevételére irányuló kötelezettség az ítélkezési gyakorlatból nyilvánvaló [57] – a végrehajtás helye szerinti bíróságoktól megkövetelik, hogy az eredetileg eljáró bíróság joghatóságának alapjára vonatkozó kétség esetén a joghatóság alapjáról a szóban forgó bíróságtól győződjenek meg. Csak abban az esetben, ha ez a törekvés nem hoz ésszerűen gyors eredményt, feltételezhető, hogy a joghatóságot a 20. cikk (1) bekezdésében foglalt esetekre alapozták.

146. A jelen ügyben úgy tűnik számomra, hogy még úgy is, hogy a megtámadott végzés a kívánatoshoz képest nem eléggé világos, levonható belőle az a magától értetődő következtetés, hogy a spanyol bíróság úgy tekintette, az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkezik, és a 20. cikkre nem hivatkozott [58].

147. Hozzá lehet tenni azt is, hogy az ügy körülményei között nem is lehetett volna megfelelő módon a 20. cikkre hivatkozni, mivel M. a spanyol bíróság előtti eljárás egyetlen szakaszának idején sem tartózkodott Spanyolországban. (A Detiček-ügyben hozott ítélet [59] 50–52. pontjából úgy tűnhet, hogy a 20. cikkben foglalt esetekben a szülői felelősséggel kapcsolatos ideiglenes intézkedések meghozatalához nemcsak a gyermek, hanem azon személyeknek az adott tagállamban való tartózkodása is szükséges, akik a szülői felelősséget korábban gyakorolták és/vagy újonnan gyakorolják. Egyetértek azonban a tárgyaláson megjelentek által kifejtett azon állásponttal, hogy ez a megközelítés helytelen lenne, és hogy kizárólag a gyermek jelenléte határozza meg, hogy vele kapcsolatban hozhatók-e sürgős ideiglenes intézkedések.) S.-et illetően az a tény, hogy Spanyolország területét születése óta nem hagyta el, azt jelenti,

57 – Lásd a fenti 96. pontot és a 42. lábjegyzetet.

58 – Lásd a fenti 54–61. és 104. pontot, valamint a 43. lábjegyzetet.

59 – Hivatkozás a fenti 39. lábjegyzetben.

hogy a 8. cikk alapján a spanyol bíróságoknak az ügy érdemével kapcsolatos joghatósága vitathatatlan, és (jelenleg) más tagállamban nincs is folyamatban elismerésre és végrehajtásra vonatkozó eljárás.

148. Végül, az anya az Amtsgericht Stuttgart előtt azzal érvelt, hogy a spanyol bíróság által a rendelet 39. cikke alapján kibocsátott igazolás ellenére a megtámadott végzés végrehajthatósága Spanyolországban megszűnt, mivel a szóban forgó ideiglenes intézkedések hatályukat veszítik, kivéve ha 30 munkanapon belül érdemi eljárást kezdeményeznek, a jelen ügyben azonban az apa a határidőn belül ilyen eljárást nem kezdeményezett [60].

149. A fenti állítás megalapozottságának a tényállás, valamint a spanyol eljárásjog szempontjából való vizsgálata nem a jelen Bíróság feladata. A rendelettel kapcsolatos kérdés azonban akkor merülhet fel, ha a fél a másik tagállamban olyan intézkedés végrehajthatóvá nyilvánítását kéri, amelynek végrehajthatósága az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban megszűnt, de amelyet illetően igazolást bocsátottak ki.

150. A rendelet 28. cikkének (1) bekezdése értelmében a szülői felelősség gyakorlásáról hozott határozat a többi tagállamban akkor végrehajtható, ha az az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban végrehajtható. A 37. cikk (1) bekezdésének b) pontja és a 39. cikk értelmében a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelemhez csatolni kell az eredeti eljárás helye szerinti tagállam illetékes bírósága által a II. melléklet szerinti formanyomtatványnak megfelelően kibocsátott igazolást. Az igazolás 9.1. pontjában a szóban forgó bíróságnak nyilatkozni kell arról, hogy a határozat végrehajtható-e az adott tagállam jogának megfelelően. Következésképpen felmerül a kérdés, hogy a végrehajtás helye szerinti tagállam bírósága a már kibocsátott igazolást megvizsgálhatja-e annak érdekében, hogy meggyőződjön arról, a határozat (még mindig) végrehajtható-e.

151. Úgy tűnik, hogy ez a lehetőség nyitva áll azon bíróság számára, amelyhez a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet benyújtották. Ugyan a 31. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy a kérelem kizárólag a 23. cikkben meghatározott okok valamelyike alapján utasítható el, logikusan az is szükséges, hogy a kérelemnek akkor is elutasíthatónak kell lennie, ha a határozat az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban nem végrehajtható, mivel a végrehajthatóság a 28. cikk (1) bekezdésében kifejezetten lefektetett feltétel. A II. melléklet szerinti igazolás csatolása azonban nem kizárólagos követelmény a fenti feltétel teljesítéséhez, mivel a 38. cikk (1) bekezdése a végrehajtás helye szerinti tagállam bírósága számára lehetővé teszi egyenértékű okiratok vagy más információk elfogadását is. Továbbá, a III. fejezetnek a szülői felelősségre vonatkozó határozatok végrehajthatóvá nyilvánításával kapcsolatos eljárásokat szabályozó 2. és 3. szakasza nem írja elő, hogy

60 – Lásd a fenti 65. pontot.

a II. melléklet szerinti igazolás kötelező vagy megtámadhatatlan.

152. Ez azonban egyértelmű ellentétben áll a láthatási jogokra vonatkozó egyes határozatok és a gyermek visszavitelét elrendelő egyes határozatok végrehajthatóságát szabályozó 4. szakasz rendelkezéseivel. Ez a szakasz a III. és IV. mellékletben szereplő formanyomtatvány szerint kibocsátott igazolásról rendelkezik, valamint arról, hogy [a láthatási jogokat] „a végrehajthatóvá nyilvánításuk szükségessége és az elismerésük megtagadásának lehetősége nélkül ismerik el és hajtják végre, amennyiben a határozatot az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban […] igazolták” [61]. Előírja azt is, hogy az igazolás kibocsátásával szemben jogorvoslatnak nincs helye [62], és mivel egyenértékű okiratok vagy más információ elfogadását nem teszi lehetővé, valójában ezzel az igazolás becsatolását a végrehajtás elengedhetetlen előfeltételévé teszi.

153. Következésképpen úgy tűnik számomra, hogy a jogalkotó szándéka arra irányult, hogy különbséget tegyen egyrészt a szülői felelősség gyakorlására vonatkozó határozatok, másrészt a láthatási jogokra vonatkozó és a gyermek visszavitelét elrendelő határozatok között [63]. Ez utóbbiak esetében – többek között – az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban való végrehajthatóság igazolása döntő fontosságú; szükséges és kötelező. Az előbbiek esetében az igazolás fontos ugyan, de nem feltétlenül szükséges, és ellene jogorvoslat nyújtható be.

154. Amennyiben valamely intézkedés az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban nem hajtható végre korlátlanul, hanem bizonyos idő elteltét követően, vagy bizonyos esemény bekövetkezte vagy be nem következte esetén hatályát veszíti vagy veszítheti, természetesen nem csupán kívánatos, hanem a rendeletet átható kölcsönös bizalom rendszerének velejárója, hogy az eredetileg eljáró bíróságnak az igazolásban ezt a korlátozást fel kell tüntetnie. Ha ez nem került feltüntetésre, bármely érdekelt fél bizonyítékot nyújthat be annak igazolására, hogy az intézkedés végrehajthatósága megszűnt. Ebben az esetben a bíróságok és központi hatóságok közötti kapcsolattartásra ugyanazon eszközök állnak rendelkezésre, mint amelyek a joghatóság alapjáról való meggyőződéshez szükségesek. Amennyiben ezek az eszközök kielégítő választ eredményeznek, a végrehajtás helye szerint bíróságnak

61 – Lásd a 41. cikk (1) bekezdését és a 42. cikk (1) bekezdését.

62 – A 43. cikk (2) bekezdése.

63 – Ezt az álláspontot erősíti meg a (23) és (24) preambulumbekezdés, amely csak a „láthatási jogról és a visszavitelről szóló […] határozatokat” említi, amikor a végrehajtás megtagadásának bármely jogalapja nélküli automatikus elismerésről és az igazolás elleni jogorvoslat lehetőségének kizártságáról beszél.

nyilvánvalóan nem kell tovább vizsgálódnia, azonban válasz hiányában nem tilthatja meg, hogy a felek más eszközök útján alkalmas bizonyítékokat nyújtsanak be.

eszközei vehetők igénybe annak igazolása érdekében, hogy a határozat az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban (még mindig) végrehajtható-e.

Második feltételezés: a 20. cikk által lehetővé tett intézkedések

155. A fentiek alapján arra az álláspontra jutottam, hogy valamely tagállam bírósága által a rendeletben foglalt, az ügy érdemével kapcsolatos joghatósági szabályokból származtatott joghatóság alapján elfogadott ideiglenes intézkedéseket a rendelet 21. és azt követő cikkei értelmében a többi tagállamban az ugyanilyen alapon hozott más határozatokkal azonos módon kell elismerni és végrehajtani. Az ilyen intézkedés elismerésére, elismerésének megtagadására vagy végrehajthatóságának kinyilvánítására irányuló kérelmet elbíráló bíróság jogosult arra, hogy – a határozat megállapításaiból vagy tartalmából, vagy, amennyiben szükséges, az adott bírósággal közvetlenül vagy a megfelelő központi hatóságok útján lefolytatott információcsere segítségével – meggyőződjön az eredetileg eljáró bíróság joghatóságának alapjáról. Amennyiben az ilyen információcsere nem vezet ésszerűen gyors eredményhez, csak és kizárólag abban az esetben feltételezhető, hogy a joghatóságot a 20. cikk (1) bekezdésében meghatározott esetekre alapították. A szülői felelősségre vonatkozó (ideiglenes) határozatok esetében, amennyiben a 39. cikk szerint kibocsátott igazolás pontosságát vitatják, a kapcsolattartás ugyanezen

156. Az elismerés és végrehajtás tekintetében ugyanez a következtetés vonható-e le akkor is, ha a szóban forgó ideiglenes intézkedéseket nem a rendelet szerinti, az ügy érdemével kapcsolatos joghatóság, hanem a 20. cikk által lehetővé tett korlátozott esetekben a nemzeti jog alapján hozzák meg?

157. Nyilvánvaló a megállapítás, hogy a 20. cikk szövege oly módon határozza meg a hatálya alá tartozó („a területükön található személyek vagy vagyontárgyak tekintetében” hozott) intézkedések jellegét, hogy a más tagállamban történő elismerés vagy végrehajtás nem merülhet fel gyakran. Az a tény továbbá, hogy az említett intézkedések hatályukat veszítik, ha az érdemi ügyet tekintve joghatósággal rendelkező bíróság intézkedéseket tett, azt jelenti, hogy az elismerés vagy végrehajtás az azt kérelmező fél számára csak igen rövid

életű lesz [64]. Az a tény azonban, hogy az ilyen helyzetek talán sokkal kisebb valószínűséggel merülnek fel a 20. cikkben foglalt esetekben, mint az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező bíróság által hozott ideiglenes intézkedések esetében, nem jelenti azt, hogy soha nem fordulhatnak elő, különösen olyan esetben, ha a gyermek harmadik tagállamban történő jogszerű ideiglenes tartózkodása esetén valamely váratlan esemény következik be.

158. Az írásbeli észrevételeket benyújtott felek közül csak a spanyol és az olasz kormány véli úgy, hogy a 20. cikkben foglalt esetekben hozott intézkedéseket a többi tagállamban el kell ismerni és végre kell hajtani. Mindkettő a határozatnak a rendelet 20. cikke 4. pontjában foglalt rendkívül széles fogalommeghatározására [65] mutat rá, amely fogalmat az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó valamennyi rendelkezés használ, és amelynek – vélekednek – bármely bíróság valamennyi végrehajtható határozatát magában kell foglalnia, tekintet nélkül meghozatalának alapjára. Az olasz kormány hangsúlyozza a meghallgatáshoz való jog jelentőségét, és úgy tekinti, hogy valamely határozat más tagállamban történő végrehajtásának ez az egyetlen lényeges feltétele. A spanyol kormány úgy véli, hogy aláásná a rendelet hatékony érvényesülését, ha a 20. cikkben meghatározott esetekben hozott intézkedések nem tartoznának az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó rendelkezések hatálya alá. [66]

159. A Bizottság, bár az írásbeli észrevételeiben azt az álláspontot fejtette ki, hogy a 20. cikknek nincs jelentősége az alapeljárás szempontjából, a tárgyaláson meglehetősen eredeti megközelítést adott elő. Javaslata szerint a rendelet 21. és azt követő cikkeinek rendelkezései valóban alkalmazandók a 20. cikk (1) bekezdésében foglalt esetekben hozott intézkedésekre, de kizárólag akkor, ha minden egyes körülmény – a szóban forgó személyek vagy vagyontárgyak jelenléte, sürgősség és az intézkedés ideiglenes jellege – szigorúan igazolható, és a meghallgatáshoz való jogot biztosították. Különösen azzal érvelt, hogy a meghozott határozatnak kifejezetten tartalmaznia kell az intézkedés ideiglenes jellegét, és meg kell jelölni az érvényesség idejét.

160. Ugyan a kívánatos megközelítés valóban ez lehet, úgy tűnik számomra, maga a rendelet erre nem szolgáltat alapot. Ez különösen együtt járna a 21. és azt követő cikkek alkalmazásával, miközben módosítaná

64 – Természetesen néhány intézkedés, mint a gyermek (vagy a pár, mivel a 20. cikk a házasság felbontására, különválásra vagy a házasság érvénytelenítésére is vonatkozik) tulajdonát képező romlandó vagyontárgy értékesítésének vagy a gyermeken végrehajtott sebészeti beavatkozásnak a bírói engedélyezése (mindkét példát a fenti 16. lábjegyzetben hivatkozott, az 1996. évi Hágai Egyezményre vonatkozó Lagarde-jelentés 68. pontja említi, amely az egyezmény 11. cikkének (1) bekezdésére vonatkozik) tényleges hatással is jár, amelyet a többi tagállamnak el kell ismernie.

65 – „a […] szülői felelősségre vonatkozó határozat, amelyet egy tagállam bírósága mond ki, függetlenül a határozat elnevezésétől, ideértve az ítéletet vagy végzést”.

66 – Hivatkozva a C-195/08. PPU. sz. Rinau-ügyben 2008. július 11-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-5271. o.) 80. és azt követő pontjaira.

a 24. cikk alkalmazását, amely viszont megtiltja a joghatóság bármilyen felülvizsgálatát. Következésképpen úgy vélem, hogy a fenti megközelítést a jogszabályok jelenlegi állása nem támasztja alá.

161. Az írásbeli észrevételt benyújtott többi fél gyakran egymást fedő érvelést adott elő, amelyek mindegyike azon álláspont követésére hajlott, hogy a 21. és azt követő cikkekben foglalt elismerésre és végrehajtásra vonatkozó szabályok nem alkalmazandók a 20. cikk alapján meghozott ideiglenes intézkedésekre.

162. Először is a portugál kormány és az Egyesült Királyság Kormánya szerint, mivel a 20. cikk nem „határozatokra", hanem ideiglenes „intézkedésekre" utal, ezeket az intézkedéseket kifejezetten ki kívánták zárni a rendelet többi részében, különösen az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó rendelkezésekben használt „határozat" fogalmából. Nem találom ezt meggyőző érvnek, különösen a 2. cikk 4. pontjának szövegezése fényében: „függetlenül a határozat elnevezésétől, ideértve az ítéletet vagy végzést", együttes olvasatban a „bíróság" 2. cikk 1. pontjában foglalt igen széles fogalmával. Ebben az összefüggésben, ha a jogalkotó a 20. cikkben megkülönböztetést kívánt volna tenni az „intézkedés" és a „határozat" fogalma között, azt vártam volna, hogy ezt egyértelműbben teszi. Számomra inkább úgy tűnik, hogy a kifejezés megválasztása valószínűleg a rendelkezés előzményeiből származik, amelyek [67] csaknem kizárólag az „intézkedés" kifejezésre utalnak.

163. Következőként a cseh és a portugál kormány, valamint az Egyesült Királyság Kormánya valamennyien kiemelik, hogy a 20. cikk a rendelet általános rendszere alóli kivételt képez, és, mint olyat, azt megszorítólag kell értelmezni. Elfogadom, hogy a 20. cikk kivétel – azonban az nem a III. fejezetnek az elismerésre és végrehajtásra, hanem a II. fejezetnek a joghatóságra vonatkozó általános szabályai (ideértve a perfüggőséget is [68]) alóli kivétel, amelyek között a rendelkezés maga is megtalálható. Következésképpen egyetértek azzal, hogy a 20. cikket megszorítólag kell értelmezni annak eldöntése során, hogy valamely helyzet az alkalmazási körébe tartozik-e, különös tekintettel a sürgősség, valamint a tagállam területén való jelenlét feltételeire. Nem vagyok azonban meggyőződve arról, hogy automatikus következményként ennek az elismerés és végrehajtás korlátozott alkalmazásához kell vezetnie, különösen figyelemmel a rendelet 23. cikkében foglalt, az elismerés megtagadásának nyilvánvalóan kimerítő felsorolására [69].

67 – Lásd a fenti 30–47. pontot.

68 – Lásd a lenti 169. pontot.

69 – Lásd a fenti 18. pontot; ezzel azonos felsorolást tartalmaz a 22. cikk a házasság felbontására, a különválásra és a házasság érvénytelenítésére vonatkozó határozatok elismerése megtagadásának jogalapjai tekintetében. Megjegyzem továbbá, hogy az Egyesült Királyság által hivatkozott A.-ügyre (hivatkozás a fenti 37. lábjegyzetben) vonatkozó indítványa 56. pontjában Kokott főtanácsnok csupán az adott ügy tárgyát képező joghatóság kérdésével foglakozott, és nem az elismerés és végrehajtás kérdésével.

164. Egy további érvelés, melyet az anya, valamint a magyar kormány és az Egyesült Királyság Kormánya adott elő, az A.-ügyben hozott ítélet [70] 50–52. pontjaira alapul, ahol a Bíróság lényegében kimondta, hogy mivel a 20. cikkben foglalt intézkedések „az e tagállam joga szerint alkalmazható[k]", ezeket a nemzeti jognak kell meghatározni, és mivel ezen intézkedések meghozatala a nemzeti jog rendelkezésein alapul, az intézkedések kötelező jellegének az adott nemzeti jogszabályból kell erednie. Következésképpen a fenti felek előadják, hogy kizárólag a 20. cikk alapján elfogadott ideiglenes intézkedések a rendeletből eredően nem rendelkeznek kötelező erővel, és mivel a kötelező erő a nemzeti jogból ered, ezeket arra a területre kell korlátozni, ahol a nemzeti jog alkalmazandó.

165. Úgy tűnik azonban számomra, hogy minden olyan határozat, amelyre a rendelet vonatkozik, legyen az akár ideiglenes, vagy sem, azt akár a rendelet szerinti, az ügy érdemével kapcsolatos joghatóság, akár egyszerűen a 20. cikk alapján hozták meg, kötelező ereje elsősorban az azt meghozó bíróság nemzeti jogából, és csak másodsorban a rendeletből ered [71]. Valóban, a 28. cikk (1) bekezdése értelmében a végrehajthatóság más államban történő kinyilvánításának kifejezett feltétele, hogy a szülői felelősség gyakorlására vonatkozó határozatnak az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban végrehajthatónak kell lennie. Úgy tűnik, így nincs ok arra, hogy a 20. cikkben foglalt esetekben hozott ideiglenes intézkedések végrehajtására vonatkozó kérdéseket csupán kötelező erejük forrása alapján eltérően kezeljük a többi intézkedéstől [72].

166. Az Egyesült Királyság által az írásbeli észrevételekben előadott másik érv úgy szól, hogy a „20. cikk szerinti intézkedéseknek" az azt hozó állam területén kívüli elismerése és végrehajtása aláásható a rendelet általános rendszerét, és azt az általános szabályt, hogy a joghatóságot a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam szerint kell megállapítani. A 20. cikk biztosítja, hogy a joghatóságban ne legyen joghézag, azonban ez a késlekedés kockázatával jár, amíg az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező bíróság lépéseket tehet. Ez a kockázat megnőhet akkor, ha 20. cikk szerinti intézkedések a többi tagállamban végrehajthatók. Például, az egyik szülő a 20. cikkben foglalt esetekben felügyeleti jogot érintő ideiglenes intézkedés iránti kérelmet nyújthat be a rendelet alapján az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal nem rendelkező bírósághoz.

70 – Hivatkozás a fenti 37. lábjegyzetben.

71 – Továbbá, mivel a rendelet nem tartalmaz anyagi jogi szabályokat a hatálya alá tartozó területek egyikére nézve sem, minden esetben, még akkor is, ha a joghatóság egyértelműen a 8–15. cikkek valamely rendelkezésén alapul, az elrendelt intézkedésnek, a gyakorlatban, a „tagállam joga szerint alkalmazható[nak]" kell lenniük.

72 – Ismételten hangsúlyoznám (lásd Kokott főtanácsnok indítványát illetően a fenti 69. lábjegyzetet), hogy az A.-ügyben hozott ítéletében a Bíróság egyáltalán nem foglalkozott a többi tagállamban történő végrehajtás kérdésével, csupán azt a kérdést tették fel számára, hogy kötelező erővel rendelkeznek-e a 20. cikkben foglalt esetekben hozott ideiglenes intézkedésekre vonatkozó nemzeti jogi rendelkezések – és a válasz az volt, hogy ezt a nemzeti jog határozza meg.

Ha a másik szülő a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamban az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező bírósághoz fordul, ez a bíróság nem állapíthatná meg joghatóságát mindaddig, amíg az elsőként megkeresett bíróság annak hiányát ki nem mondta. Gyakorlati szempontból ez némi időt vehet igénybe – amely alatt az első szülő egész Európában elismert és végrehajtható végzéshez juthatna.

167. Ez a megközelítés így azt feltételezi, hogy ha a kérelmet valamely tagállam bíróságához kizárólag a 20. cikkben foglalt esetek fennállása alapján nyújtják be, a perfüggőség 19. cikkben meghatározott szabályai szempontjából ez a bíróság lesz az „elsőként megkeresett bíróság", így a „később megkeresett bíróság" nem járhat el mindaddig, amíg ez utóbbi nem állapítja meg joghatósága hiányát [73].

168. Az Egyesült Királyság a tárgyaláson azonban ettől eltérő megközelítést követett, és úgy tekintette, hogy a 20. cikk a rendelet többi joghatóságra vonatkozó szabálya alóli kivétel, olyan különös terület, amelyre a többi szabály nem vonatkozik, hanem arra a nemzeti joghatósági szabályok alkalmazása marad fenn. A német kormány – tisztán formai szinten – hozzátette, hogy a 20. cikk a 19. cikk után következik, amely kizárólag az azt megelőző joghatósági szabályokra vonatkozik, és a 20. cikk hatékony érvényesülése megszűnne, ha arra alkalmazandók lennének a perfüggőség szabályai. A Bizottság úgy vélte, hogy a perfüggőség szabályai alkalmazandók, azonban a 19. cikk „azonos jogalap" kritériumát szigorúan kell alkalmazni, amelynek – álláspontja szerint – az az eredménye, hogy a jogalap gyakorlatilag soha nem azonos az érdemi eljárásban és a 20. cikk (1) bekezdésében foglalt esetekben lefolytatott eljárásban.

169. Álláspontom szerint a csupán a 20. cikk alapján eljáró bíróság nem rendelkezik a rendeletből fakadó joghatósággal. Ezt a bíróságot a rendelet csupán „nem gátolja", hogy sürgős esetben meghozza az e tagállam joga szerint alkalmazható és szükséges ideiglenes intézkedéseket a területükön található személyek vagy vagyontárgyak tekintetében, amelyek addig maradnak hatályban, amíg az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező tagállam bírósága megtette az általa megfelelőnek ítélt intézkedéseket. Pontosan az a tény, hogy kizárólag a 20. cikk alapján jár el, azt jelenti, hogy joghatósága *nem állapítható meg* a 19. cikk szempontjából, így az előtte folyamatban lévő eljárás nem váltja ki a perfüggőségre vonatkozó szabályok alkalmazását. A 20. cikk szerkezetéből, különösen a 20. cikk (2) bekezdéséből egyértelműnek tűnik, hogy a rendelkezés nem akadályozza meg a rendelet szerint joghatósággal rendelkező bírósághoz

73 – Feltételezés, amelyet az Amtsgericht és az Oberlandesgericht Stuttgart is osztani látszik (lásd a fenti 69. és 70. pontot).

fordulást, amely határozata azonnal hatályon kívül helyezi a 20. cikk alapján hozott határozatokat. A Bizottság álláspontja ezzel szemben, míg a gyakorlatban talán ugyanarra az eredményre vezet, szükségtelenül bonyolultnak és bizonytalannak tűnik.

170. Következésképpen úgy látom, nem áll fenn az a veszély, hogy amennyiben a 20. cikkben foglalt esetekben hozott ideiglenes intézkedéseket a meghozataluk helyétől eltérő többi tagállamban is elismerik és végrehajtják, ez aláássa a rendelet általános rendszerét, vagy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságainak joghatóságát megállapító általános szabályt. Ezt az általános rendszert úgy értelmezem, hogy az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező bíróság, megkeresését követően, mindvégig minden megfelelő intézkedés meghozatalára illetékes marad. Valamely bíróságnak a 20. cikkben meghatározott esetekben ideiglenes intézkedések meghozatalára vonatkozó joghatósága alárendelt marad az ügy érdemével kapcsolatos joghatóságnak. Ha a késlekedés veszélye fennáll is, ez nem a perfüggőség szabályaiból vagy a 20. cikkben foglalt esetekben hozott intézkedések végrehajthatóságából ered, hanem csupán az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező bírósághoz fordulás gondosságának az esetleges hiányából. Másrészről azonban, az említett körülmények között hozott intézkedések – amelyek fogalmilag sürgősen szükségesek – érvényesülését potenciálisan könnyű lenne elkerülni a bíróság végleges megkeresésének függőben léte alatt, ha végrehajthatóságuk megszűnne, amint a gyermeket átviszik a nemzeti határon.

171. Következésképpen az eddig megvizsgált érvek közül egyik sem győzött meg arról, hogy a rendelet 20. cikkében meghatározott esetekben hozott ideiglenes intézkedéseket a többi tagállamban történő elismerés és végrehajtás szempontjából másként kell kezelni a rendelet szerint az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező bíróság által hozott intézkedésektől, legyenek azok ideiglenesek, vagy sem. Egy másik érv azonban, amelyet az anya, a német és a magyar kormány adott elő, sokkal meggyőzőbbnek tűnik.

172. A jelen rendelet 20. cikke (1) bekezdésének szövege azonos az 1347/2000 rendelet 12. cikkének szövegével, és (a „rendelet” helyett az „egyezményre” való hivatkozástól eltekintve) a II. Brüsszeli Egyezmény 12. cikkének szövegével. A Bizottság 1347/2000 rendelet elfogadására vonatkozó [74], 1999. évi javaslatához fűzött közös indokolás és a II. Brüsszeli Egyezményre vonatkozó Borrás-jelentés [75] e rendelkezések tekintetében (azonos szöveggel) kimondja, hogy: „az e cikkben foglalt szabály az intézkedések területi hatályát a meghozataluk szerinti államra korlátozza.” A jelen rendelet elfogadására vonat-

74 – COM(1999) 220 végleges.

75 – Hivatkozás a fenti 8. lábjegyzetben.

kozó 2002. évi bizottsági javaslathoz fűzött közös indokolás [76] a 20. cikk vonatkozásában kimondja, hogy: „Ez a cikk szorosan követi az 1347/2000/EK tanácsi rendelet 12. cikkét. […]", bár területi hatályról nem tesz kifejezetten említést.

173. A szövegösszefüggés így arra utal, hogy mindhárom jogi eszköz megalkotójának megfontolt szándéka az volt, hogy az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal nem rendelkező bíróság által csupán a sürgősség és a jelenlét alapján hozott ideiglenes intézkedéseket kizárja a határozatoknak a más tagállamokban történő elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezések alkalmazási köréből. Feltételezni kell, hogy a Tanács tudomással bírt erről a szándékról, amikor az 1347/2000 rendeletet elfogadta, és azt a 12. cikkének módosítása nélkül hagyta jóvá. Álláspontom szerint azt is feltételezni lehet, hogy a fenti megközelítés megváltoztatása érdekében a jelen rendelet összefüggésében néhány kifejezett módosítást kellett volna tenni.

174. El kell ismerni, hogy a rendelet távolabbi előzményének más elemei az elismerés és végrehajtás mellett szólnak. A Brüsszeli Egyezményhez való 1978. évi csatlakozásról szóló Schlosser-jelentés [77] például az egyezmény azonos rendelkezései vonatkozásában kimondta, hogy az ideiglenes intézkedéseknek Írország és az Egyesült Királyság jogában létező sokfélesége bizonyos nehézségeket jelent „amikor az említett államokban hozott ideiglenes határozatoknak a Közösség eredeti tagállamaiban kell végrehajtási eljárás során érvényt szerezni" – ami így világossá teszi, hogy fennállt a többi tagállamban történő végrehajtás szándéka. Az 1996. évi Hágai Egyezményre vonatkozó Lagarde-jelentés [78] megmutatja, hogy az egyezmény 11. cikke szerint a sürgősség alapján hozott védelmi intézkedéseket valamennyi szerződő államban el kell ismerni, míg a 12. cikkben foglalt nem sürgős ideiglenes intézkedések csak területi hatállyal rendelkeznek.

175. Mindazonáltal, a fenti utalások ellenére, bár azok meggyőzőnek tűnhetnek, továbbá azon előnyök ellenére, amelyet abban a lehetőségben látok [79], hogy a 20. cikk (1) bekezdésében foglalt esetekben az ügy érdemével kapcsolatos joghatósággal rendelkező bíróság eljárásáig hozott intézkedések a rendelet alapján a többi tagállamban elismerésre és végrehajtásra kerülnek, a rendelkezés közvetlen jogalkotási történetéből világosnak tűnik számomra, hogy a jogalkotó szándéka szerint a szóban forgó intézkedések abban a tagállamban fejtsék ki elsődleges hatásukat, amelyben azokat meghozták. A rendelet 21. és azt követő cikkeinek rendelkezései, amelyek a többi tagállamban a közel automatikus elismerést

76 – COM(2002) 222 végleges.
77 – Hivatkozás a fenti 10. lábjegyzetben, 183. pont.
78 – Hivatkozás a fenti 16. lábjegyzetben, 72. és 75. pont.
79 – Lásd a fenti 170. pont végét.

és végrehajtást írják elő, következésképpen rájuk nem vonatkozik.

176. Hangsúlyoznám azonban, az általam eddig levont következtetés nem jelenti azt, hogy a rendelet *kizárja* a 20. cikk (1) bekezdésében foglalt esetekben hozott valamennyi intézkedés többi tagállamban történő elismerését és végrehajtását. Azt jelenti inkább, hogy az ilyen intézkedések elismerését és végrehajtását nem a rendelet szabályozza. A rendelet által nem szabályozott kérdésekre pedig a tagállamok közötti kapcsolatokban továbbra is a korábban létező egyezményeket kell alkalmazni [80]. Az egyik ilyen alkalmazandó egyezmény az 1980. évi Európai Egyezmény [81] lehet, amely nem tesz különbséget az ideiglenes intézkedések és minden más intézkedés között, viszont annak 14. cikke előírja, hogy a szerződő felek „egyszerű és gyors eljárást alkalmazzanak a gyermekek feletti felügyeletre vonatkozó határozatok elismerésére és végrehajtására". A jelen ügyben az 1983. évi kétoldalú egyezménynek [82] szintén jelentősége lehet.

177. Következésképpen, ha a 20. cikk (1) bekezdésében meghatározott esetekben – és így a nemzeti joghatóság és jogorvoslati lehetőségek alapján – hozott ideiglenes intézkedések nem élvezhetik a rendeletben foglalt közel automatikus elismerési és végrehajtási eljárás előnyeit, ennek ellenére alkalmazhatják a nemzeti jogon alapuló, jóllehet talán kevésbé gördülékeny más eljárásokat, különösen azokat, amelyeket a szóban forgó tagállamok által kötött két- vagy többoldalú egyezmények előírnak.

178. Miután a fenti álláspontra jutottam, azt gondolom, nem szükséges azt a kérdést érintenem (a fenti 113. pontban foglalt (iv) kifogás), hogy a végrehajtás helye szerinti tagállam megkérdőjelezheti-e a 20. cikk alapján megállapított joghatóságot. Annak a ténynek, hogy M. a megtámadott végzés meghozatalakor nem tartózkodott Spanyolországban, így a 20. cikk (1) bekezdésében foglalt egyik feltétel nem teljesült, nincs jelentősége a német bíróságok számára, ha a rendelet elismerésre és végrehajtásra vonatkozó rendelkezései semmi esetre sem alkalmazandók a joghatóság fent említett alapon történő megállapítása esetén. Ebben az esetben ugyanezen megfontolás vonatkozik arra a kijelentésre is, hogy a megtámadott végzés érvényessége a végrehajtás kérelmezése idején már megszűnt.

179. Mindenesetre, ha a 20. cikk (1) bekezdésében meghatározott esetekben hozott intézkedés elismerését és végrehajtását nem a rendelet szabályozza, akkor a joghatóság felülvizsgálatának 24. cikkben foglalt tilalma

80 – Lásd a rendelet 59–62. cikkét.
81 – Lásd a fenti 40. és 46. pontot.
82 – Lásd a fenti 48. pontot.

nem alkalmazandó az elismerés és végrehajtás kérelmezése során.

Végső megjegyzések

180. A jelen előzetes döntéshozatali eljárásban felvetett kérdések elemzése során széles körű megközelítés alkalmazását, valamint olyan kérdések figyelembevételét tartottam szükségesnek, amelyek végül esetleg nem bizonyulnak teljes mértékben relevánsnak a döntést igénylő kérdések megválaszolásában.

181. Ez nagymértékben betudható annak a nyilvánvaló ellentmondásnak, amely a spanyol bíróság saját joghatósága tényleges megállapításának alapja (legyen az bármi), és a kérdést előterjesztő bíróságnak ezen alapra vonatkozó feltételezése között áll fenn.

182. Ez az ellentmondás – együttesen, ki kell mondani, az apa bármiféle beadványának hiányával – nemcsak a Bíróságot akadályozza a feltett alapvető kérdés hasznos megválaszolásában, hanem a tagállamokat és a Bizottságot is, hogy e tekintetben a Bíróság munkáját segítsék. Összességében ez valószínűleg hozzájárult az eljárás elhúzódásához, amelyet, éppen ellenkezőleg, az érintett gyermekek alapvető érdekére tekintettel a lehető leggyorsabban kellett volna lefolytatni.

183. Az ellentmondás, úgy tűnik, részben annak eredménye, hogy a megtámadott végzés meghozatalának alapjául szolgáló joghatóság nem került egyértelműen megállapításra, és részben talán az anya által a Bundesgerichtshofhoz benyújtott felülvizsgálati kérelem következtében felmerült eljárási követelményeké.

184. Bármik is legyenek azonban az okok, az ellentmondások fennállása és hatása ismét azoknak a kötelezettségnek a hangsúlyozására késztet, amelyet a rendeletet átható kölcsönös bizalom rendszere a tagállamokra ró, és amelynek alapvető célja a szülői felelősséggel kapcsolatos jogviták gyors eldöntésének biztosítása, a gyermek alapvető érdekében – és a jelen ügyben a nagyon fiatal ikergyermekek érdekében – az arra legalkalmasabb bíróság által.

185. A jelen ügyben ezt a célt nem sikerült elérni.

Végkövetkeztetések

186. A fenti megfontolásokra tekintettel véleményem szerint a Bíróságnak a Bundesgerichtshof által feltett kérdést a következőképpen kell megválaszolnia:

– Valamely tagállam bírósága által a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról […] szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendeletben foglalt, az ügy érdemével kapcsolatos joghatósági szabályokból származtatott joghatóság alapján elfogadott ideiglenes intézkedéseket a rendelet 21. és azt követő cikkei értelmében a többi tagállamban az ugyanilyen alapon hozott más határozatokkal azonos módon kell elismerni és végrehajtani.

– Valamely tagállam bírósága által a 2201/2003 rendelet 20. cikkében foglalt esetekben a nemzeti jog alapján hozott ideiglenes intézkedéseket a többi tagállamban a rendelet 21. és azt követő cikkei szerint nem kell elismerni és végrehajtani. A hivatkozott rendelet nem zárja ki azonban, hogy ezen ideiglenes intézkedések a nemzeti jogon alapuló, különösen a szóban forgó tagállamok által kötött két- vagy többoldalú egyezmények által megkövetelt eljárások szerint elismerésre és végrehajtásra kerüljenek.

– Az ideiglenes intézkedés elismerésére, elismerésének megtagadására vagy végrehajthatóságának kinyilvánítására irányuló kérelmet elbíráló bíróság jogosult arra, hogy – a határozat megállapításaiból vagy tartalmából, vagy, amennyiben szükséges, az adott bírósággal közvetlenül vagy a megfelelő központi hatóságok útján lefolytatott információcsere segítségével – meggyőződjön az eredetileg eljáró bíróság joghatóságának alapjáról. Amennyiben az ilyen információcsere nem vezet ésszerűen gyors eredményhez, csak és kizárólag abban az esetben feltételezhető, hogy a joghatóságot a 20. cikk (1) bekezdésében meghatározott esetekre

alapították. A szülői felelősségre vonatkozó ideiglenes határozatok esetében, amennyiben a 2201/2003 rendelet 39. cikke szerint kibocsátott igazolás pontosságát vitatják, a kapcsolattartás ugyanezen eszközei vehetők igénybe annak igazolása érdekben, hogy a határozat az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban (még mindig) végrehajtható-e; és amennyiben a kapcsolatfelvétel nem jár sikerrel, más bizonyítékok is felhasználhatók, amennyiben azokra határidőben hivatkoznak.